

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

**MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2012 – 2014**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavel Kopačka

**Pedagogika a psychologie jako nástroj humanizace
výkonu vazby**

Praha 2014

Vedoucí magisterské práce: PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES
2012 - 2014

DIPLOMA THESIS

Pavel Kopačka

**Pedagogy and psychology as a tool for humanizing of
execution of custody**

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor:
PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Dražni dne 28. února 2014

Pavel Kopačka

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu práce panu PaedDr. Lubomíru Bajcurovi, Ph.D., který mi byl vždy nápomocen radou a pomocí.

Anotace

Cílem práce je určit jakým dílem se znalosti psychologie a pedagogiky podílí na humanizaci výkonu vazby ve věznicích a vazebních věznicích Vězeňské služby České republiky. Prostřednictvím textové analýzy zaměřené na rozhovory, oficiálních dokumenty, žádosti a stížnosti obviněných ve Věznici Plzeň je odhalena skutečnost, že ve specifickém prostředí výkonu vazby má klíčový vliv na humanizaci výkonu vazby právě odborný a individuální přístup personálu věznice.

Klíčová slova

humanizace, obvinění, práva vězně, prisonizace, věznice, výkon trestu, výkon vazby, vězení,

Annotation

The goal of this work is to determine how much knowledge of psychology and pedagogy influence humanisation of execution of custody in prisons and custody prisons of Vězeňská služba České republiky. I reveal that individual and professional attitude of the prison staff mainly influence humanizing of execution of custody in specific environment through the analysis of interviews, official documents, requests and complaints of the charged prisoners in Pilsen prison.

Key words

custody, charged prisoners prisonizacion, sentenced prisoners, prison, rights of prisoners,

OBSAH

Úvod a vymezení pojmů	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Účel výkonu vazby z pohledu právní a pedagogické vědy	10
1.1 Účel výkonu vazby z hlediska pedagogiky	14
2. Zacházení s obviněným z pohledu platné legislativy	16
3. Úkoly odborných zaměstnanců a příslušníků VS ve výkonu vazby - role lidského faktoru	19
3.1 Úkoly příslušníků výkonu vazby	21
3.1.1 Dozorce výkonu vazby	21
3.1.2 Vreční dozorce	22
3.1.3 Vychovatel výkonu vazby	25
3.2 Úkoly civilních (odborných) zaměstnanců	27
3.2.1 Speciální pedagog výkonu vazby	27
3.2.2 Psycholog výkonu vazby	27
4. Ochrana lidských práv osob zbavených svobody – legislativa, transparentnost, veřejná kontrola.....	30
5. Psychologické aspekty – prožívání výkonu vazby, dynamika vztahů .	32
5.1 Prožívání výkonu vazby.....	32
6. Motivace personálu k dodržování kodexu etiky zaměstnance ve veřejné správě – teorie a skutečnost.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST	36
7. Cíle a metody výzkumu.....	36
7.1 Analýza jednotlivých pohovorů.....	38
7.2 Výsledky obsahové analýzy pohovorů	58
7.3 Stanovení hypotéz.....	60
8. Závěr	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63

ÚVOD A VYMEZENÍ POJMŮ

Práce vznikla, z hlediska podmínek výkonu vazby v České republice, v poměrně významné, lze říci i přelomové, době. Sílí společenský a mediální tlak na vězeňství a výkon vazby zvláště. V odborné i laické společnosti je, více než v minulosti, přítomen diskurz týkající se vězeňství. Tento trend lze odvodit například z podstatného nárůstu počtu klíčových slov na českých webech, které se týkají podmínek ve výkonu vazby. Dle výsledku dotazu na serveru Klikni.idnes.cz bylo za poslední rok aktualizováno (nebo vytvořeno) přibližně 16 900 webových stránek, článků a odkazů na českém internetu, ve kterých se zároveň vyskytovala klíčová slova „výkon vazby“, „podmínky“ a jeho synonyma. Více než pouhá četnost je zajímavá dynamika počtu výskytu. Od 1. 2. 2013 do 1. 8. 2013 bylo nalezeno 5 100 výskytů, za další pololetí (do 1. 2. 2014) již 11 800 výskytů, přičemž 7 160 jich bylo za pouhé poslední tři měsíce sledovaného období.¹ Věznice zaznamenaly také zvýšený zájem ze strany státních orgánů i nevládních a neziskových organizací o zlepšení podmínek ve výkonu vazby v České republice. Hlavním faktorem sloužícím ke stanovení úrovně výkonu vazby je jeho srovnání s výkonem trestu odnětí svobody (dále VTOS) a jeho podmínek. Toto srovnání se sice na první pohled jeví jako logické, ale je třeba si uvědomit, že podmínky jsou z velké míry určovány rozdílným účelem výkonu vazby (dále VV) a VTOS, proto je lze srovnávat jen do určité míry. Většina omezení obviněných vychází právě ze zajišťovacího charakteru VV.

Vzhledem k posledním novelám právních předpisů, které se týkají věznění, je nasnadě, že se část práce týká právě těchto aktuálních změn. Zpravidla je zaměřena na změny, které se týkají výkonu vazby. Přestože je novela v platnosti teprve krátce a není tak ještě dostatečné množství informací o jejím reálném dopadu na život obviněných, lze již vypořádat určité skutečnosti, které opravdu ulehčily Vězeňské službě rozhodování a měly pozitivní vliv na život obviněných. Aktuálně frekventovaná změna podmínek by se ve své podstatě měla především týkat respektování lidské důstojnosti. Mařádek (2005, s. 42) v souvislosti nenadálým uvězněním právě nabádá k *"...respektování jejich lidské důstojnosti včetně nenarušování jejich osobnosti"*

¹ Zdroj: internetový portál Klikni.idnes.cz [online] 2014 [cit. 2014-02-01] Dostupné z: <http://klikni.idnes.cz/fulltext_adv.asp?z=1&slovo=v%FDkon%20vazby%20podm%EDnky> Jedná se o pouze hrubá čísla, která ovšem pro dokreslení předkládaného tvrzení dostačují.

integrity a sebeúcty." Každé uvěznění je však pro obviněného stresující, narušuje jeho osobní integritu, důstojnost a sebeúctu. Jde tedy o míru těchto narušení. Tato práce se zabývá tím, jak by mohly poznatky psychologie a pedagogiky ovlivnit prožívání výkonu vazby s tím, že v žádném případě nechce nijak snižovat snahu o zlepšení materiálních stránek věznění, výkonu vazby především. „*Vlivem radikální změny materiálního, sociálního i psychologického prostředí dochází k významné ztrátě životních jistot.*“ (Hála, 2007 s. 63) Proto by i zlepšování podmínek ve výkonu vazby mělo probíhat jak po materiální, tak i po sociální či psychologické stránce.

TEORETICKÁ ČÁST

1. ÚČEL VÝKONU VAZBY Z POHLEDU PRÁVNÍ A PEDAGOGICKÉ VĚDY

Vazba je zajišťovací institut, který se smí použít jen za přísně stanovených podmínek, které jsou stanoveny zákonem č. 141/1961 o trestním soudním řízení (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně je v § 67 stanoveno, „že obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava,

a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,

b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání

c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.“

Dále budou důvody vazby označovány obecně přijímanými názvy jako

- a) útěková
- b) předstižná
- c) koluzní

Existují však další druhy vazby, které podléhají podobným omezením jako nejtěžší koluzní vazba. Jedná se o případy definované trestním řádem v § 410 § 411 a jde o následující kategorie: předběžná, předávací, vydávací, uznávací vazba a dle § 350c trestního řádu - vyhošťovací vazba. Vyhošťovací vazba je speciálním omezením, které soud aplikuje na občany cizích států před vyhoštěním. Jde o opatření podobné vazbě na osoby, které si již trest v České republice zpravidla odpykaly a jsou tudíž

nevinné.

Dalším podstatným faktorem, který ovlivňuje podmínky ve výkonu vazby je její délka. Ta přirozeně nemůže být ovlivněna věznicí, protože obviněného může z výkonu vazby propustit pouze soud nebo v přípravném řízení státní zástupce. Trestní řád délku vazby vymezuje v § 72a: *„Vazba může trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu. Celková doba trvání vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout*

a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin,

b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin,

c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin,

d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.“

Uvedené délky jsou hraniční a nelze překročit. Častým důvodem, který určuje délku vazby je samotný procesní systém trestního řízení. Zajímavý je v tomto směru výrok vrchní státní zástupkyně v Praze JUDr. Lenky Bradáčové v televizní debatě dne 5. 1. 2014, kde mimo jiné prohlásila, že *"Statní zástupce je povinen okamžitě stíhat všechny skutky, které se dozví. Nedává mu to prostor stíhat z deseti jeden trestný čin, a až bude odsouzen pachatel, tak bude stíhat zbylých devět. Nebo je možná stíhat nebude, protože už to nebude účelné,"* (Bradáčová, 2014)

Jinými slovy, zjednodušení trestního řízení by výrazně snížilo dobu pobytu ve vazbě a tím pádem by byly podstatně zlepšeny podmínky vazby.

Základním předpisem, který podmínky ve výkonu vazby upravuje, je zákon č. 293/1993 Sb., ze dne 10. listopadu 1993 o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZVV, na případné citace původního, již neplatného znění zákona bude výslovně upozorněno). Jak bude dále upřesněno, jeho novely (poslední pod č. 276/2013 Sb.) poměrně radikálně mění některá ustanovení, která se týkají práv obviněných. V současné době je však stále v platnosti prováděcí vyhláška MS č. 109/1994, ve znění pozdějších předpisů, kterou se vydává řád výkonu vazby (dále ŘVV). Její poslední novela z roku 2006 (242/2006 Sb.), přirozeně nemůže reagovat na současné změny, proto schází vězněným osobám i Vězeňské službě ČR některá upřesnění a stanovení konkrétních postupů při naplňování práv obviněným i odsouzených.

Změny v ZVV jsou kladně hodnoceny také některými nezávislými neziskovými organizacemi. Například Český helsinský výbor ve své zprávě kladně hodnotí především změny v oblasti informovanosti obviněných o jejich právech a povinnostech, umístování obviněných, vybaveností cel, návštěv obviněných, výkonem vazby u těžce tělesně postižených a ochranou práv a oprávněných zájmů obviněných (Švandová 2013). Na rozdíl od novely ZVTOS, který tato zpráva v některých částech kritizuje a kde některé změny nejsou příliš šťastné ani z hlediska VS, ani z pohledu odsouzených. Příkladem je náhrada sociálního kapesného nově tak zvaným balíčkem s věcmi osobní potřeby. V § 16 odst. 8 ZVTOS je nově stanoveno „*Odsouzenému, který není zařazen do práce, neodmítl bez závažného důvodu práci a neměl v období jednoho kalendářního měsíce jiný příjem nebo jiné finanční prostředky ve výši alespoň 100 Kč, poskytuje věznice jedenkrát za měsíc balíček, který obsahuje základní věci osobní potřeby.*“ Původně byl takovým odsouzeným vyplácen sociální příspěvek ve výši 100 Kč. Je otázkou, jaký byl záměr zákonodárce, ale v žádném případě nový stav není ani více spravedlivý, ani transparentní, ani se tím nezabrání zneužívání sociálních příspěvků na jiný účel, např. nákup tabákových výrobků. V neposlední řadě - i když to není nejdůležitější na celé věci - vznikla pro vězeňskou službu jen další administrativní zátěž. Nejdůležitější však je, že touto změnou rezignujeme na jeden z výchovných aspektů, protože jsme odsouzenému vzali možnost samostatného rozhodování. Odsouzení totiž dříve běžně tyto finanční prostředky používali nejen na nákup hygienických potřeb, ale také na nákup poštovních známek nebo na uhrazení doplatku u léků. Dnes tedy odsouzený nemusí s penězi hospodařit podle toho, jak sám uzná za vhodné, ale jen stojí s nataženou rukou. Dle aktuálních informací jsou právě doplatky u léků předmětem zvýšeného počtu stížností odsouzených.

Novela ZVV se nijak zvlášť nedotkla ani samotného účelu výkonu vazby. Stále je pouze zajišťovacím institutem a způsob zacházení s obviněnými je zde zmíněn pouze v nezměněné podobě s odkazem na povinnost věznice obviněným nabídnout účast na programech.

Kromě zákonů, vyhlášek a vnitřních předpisů vězeňské služby ovlivňují podmínky vězení mezinárodní smlouvy a dohody. Jde například o Doporučení Výboru ministrů členským státům Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům neboli

Evropská vězeňská pravidla (2006). Naplnění některých článků těchto pravidel by ovšem pro Českou republiku znamenalo značné náklady. Např. v článku 96 Evropských vězeňských pravidel (2006) se věnuje poměrně významná pozornost samostatnému ubytování obviněných: *„Pokud je to možné, musí mít neodsouzení vězni možnost ubytování v samostatných celách s výjimkou případů, kdy by jim společné ubytování s jinými neodsouzenými vězni mohlo být ku prospěchu nebo v případech, kdy soud konkrétně nařídil, jakým způsobem by měl být ubytován konkrétní neodsouzený vězeň.“* Znění ZVV na to pamatuje v § 7 odst. 5: *„Obviněný, který o to požádá, může být umístěn samostatně, nebrání-li tomu účel vazby a umožňují-li to podmínky ve věznici.“* Bohužel, kapacitní možnosti vazebních věznic samostatné ubytování všech obviněných, kteří o to požádají, neumožňuje.

1.1 Účel výkonu vazby z hlediska pedagogiky

Otázkou zůstává, zda lze obviněné vychovávat. Má na to vlastně stát, potažmo vězeňská služba právo? Nemůžeme přeci na jedné straně prohlašovat, že obviněný je nevinný, neboli jeho chování prozatím nelze označit jako deviantní a na druhé straně se snažit o jeho nápravu. Te třeba konstatovat, že „...*po celou dobu vyšetřování je po zahájení trestního stíhání dotyčný jedinec v roli obviněného, což značně snižuje možnosti uplatňování vybraných metod a aktivit pedagogické a výchovné práce. Na jedince ve vyšetřovací vazbě je totiž nutné hledět vzhledem k presumpci nevinny jako na osobu, která je bezúhonná.*“ (Fišer, Škoda, 2009, s. 188) To ale neznamená, že takové metody použít nesmíme. Často v zájmu obviněného a především na jeho žádost lze uplatnit snahu o resocializaci, protože s ní může být spojena vlastní terapeutická činnost. (Jankovský 2003 s. 102) Obviněný ale musí sám aktivně projevit zájem. Velmi často také obvinění na takových programech spolupracují ať už z opravdového zájmu, nebo jen proto, že se taková informace projeví na hodnocení k soudu nebo před nástupem do VTOS.

Beneš (2008 s. 14) říká, že „*Výchova je přípravou na život emancipovaného a rozumného jedince. To předpokládá konečnost výchovy. Emancipovanou a rozumnou osobnost nemůže samozřejmě nikdo řídit a usměrňovat, tedy ani vychovávat. To vysvětluje, proč musí mít andragogika, která pracuje s dospělými, s pojmem výchova problémy*“.

„...*učení je více spojené s reálnými situacemi a vede k umění rychle řešit problémy, toto učení vychází z vlastního zájmu jedince, tudíž je dostatečně motivová, učení napomáhá ke kvalitnímu rozvoji osobnosti.*“ (Beneš 2008 s. 55)

Zde přichází na řadu srovnání s účelem VTOS. V § 1 odst. 2 ZVTOS je stanoveno, že „*Účelem výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „trest“)* je prostředky stanovenými tímto zákonem působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páchání trestné činnosti.“ Dá se říci, že účelem VTOS je resocializace. Můžeme se však smířit s tím, že výkon vazby slouží pouze k zajištění a hlídání podezřelých osob? Nejen proto, že existují důvody uvedené výše, ale i proto, že prostě máme tu příležitost! Obvinění jsou v krizové situaci a pravděpodobně jsou si vědomi, že také

spáchali trestný čin. Naopak taková výchova, která je jaksi „nenařízená“ předpisy může mít mnohem větší vliv, než resocializace po vynesení rozsudku. Zvláště silný vliv může mít skutečnost, že obvinění vnímají snahu personálu jako něco navíc, něco, co není přímo nařízeno a zaměstnanci jsou ochotní tomu věnovat pozornost. Černíková (2008) k tomu říká: „...vychovávat pachatele k tomu, aby vedl řádný život“ a upřesňuje: *„Tato problematika je dosud stále neuspokojivě vyřešena, zejména co se týče dosažení pozitivních výchovných účinků v rámci výkonu trestu odnětí svobody u recidivistů. Výchovné prostředky usilují o dosažení změny v psychice pachatele (překonání kriminogenních deformací), při které dojde k odstranění subjektivních příčin spáchaných trestných činů tkvící v samotném pachateli a k pozitivnímu rozvoji jeho osobnosti. Při dosahování těchto změn nelze na pachatele nahlížet jen jako na objekt výchovného zacházení, ale je nutné docílit jeho výchovné součinnosti.“*

2. ZACHÁZENÍ S OBVINĚNÝM Z POHLEDU PLATNÉ LEGISLATIVY

Zacházení s obviněnými řeší ZVV jednou větou v § 4a, kde je stanoveno: *„V průběhu výkonu vazby je věznicе povinna podle možností obviněnému nabídnout účast na preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programech.“* Prováděcí vyhláška – ŘVV rovněž v § 4a odst. 1 upřesňuje: *„K omezení negativních účinků izolace obviněného od společnosti jeho vzetím do vazby a v souladu s účelem vazby věznicе vytváří vhodné podmínky pro preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové a sportovní programy. K tomu přijímá vhodná opatření zejména v oblasti personální, materiálně technické a organizační, spolupracuje s příslušnými státními orgány a institucemi, církvemi a náboženskými společnostmi a zájmovými sdruženími občanů.“*

Jednou z hlavních idejí ZVV a současných snah o zlepšování podmínek ve výkonu vazby je jasné oddělení výkonu vazby od výkonu trestu odnětí svobody. Je to logický důsledek snahy o jasné vymezení – výkon vazby není trestním opatřením, proto by podmínky ve výkonu vazby měly být „lepší“. To je třeba posuzovat z několika rovin. Jde o materiální podmínky, psychologické podmínky a zajištění co největší míry svobody pro obviněné. Dne 29. 3 2013 zaslal tehdejší ministr spravedlnosti pokyn, ve kterém nařizuje věznicím postupně zlepšování podmínek ve výkonu vazby rozdělené do 3 etap s přesnými termíny plnění.²

- Estetizaci cel, chodeb, kulturních místností, prostorů k realizaci vycházek, návštěv apod.,
- Širší nabídku aktivit s obviněnými,
- Prodloužení délky vycházek ve vymezeném prostoru vazební věznicе na 75 minut denně,
- Rozšíření realizace návštěv na jednu za 2 týdny, u mladistvých jednou týdně, v délce trvání 100 minut,

² V současné době se dokončuje 3. etapa a lze už říci, že některé úkoly nebudou pravděpodobně splněny včas – týká se to především vybavení cel novým nábytkem a některé stavební úpravy, což vzhledem k systému výběrových řízení není překvapivé.

- Vyšší četnost umožnění použití telefonu posuzováním odůvodněnosti případů ve prospěch intenzivního kontaktu s osobami blízkými,
- Maximálně 12 hodinový interval mezi výdejem večere a snídaně
- Kvalitativní i kvantitativní zlepšení vybavení kulturních místností a dalších míst určených k realizaci aktivit,
- Rozšíření prostorů k realizaci aktivit s obviněnými tak, aby obvinění mohli být denně alespoň 1,5 hodiny mimo celu bez započtení doby trvání vycházek, návštěv, nákupů apod.,
- Vyšší standard vnitřního vybavení místností určených k realizaci návštěv (stoly, židle, dětské koutky apod.) včetně možnosti zakoupení potravin (nápojové automaty apod.),
- Prodloužení délky vycházek ve vymezeném prostoru vazební věznice na 90 minut denně,
- Rozšíření realizace návštěv na jednou za 2 týdny, u mladistvých jednou týdně, v délce trvání 120 minut,
- Možnost realizace nákupu potravin a věcí osobní potřeby 2x týdně.
- Navýšení průměrné ubytovací kapacity oddělení se zmírněným režimem na úroveň 40 % normové ubytovací kapacity pro výkon vazby,
- Rozšíření prostorů k realizaci aktivit s obviněnými tak, aby obvinění mohli být denně alespoň 3 hodiny mimo celu bez započtení doby trvání vycházek, návštěv, nákupů apod.,
- Vyšší standard vnitřního vybavení cel kvalitnějším nábytkem apod. (postele, skříňky, stolky, poličky, židle, věšáky, neprůhledné zástěny apod.),
- Maximální intenzitu přirozeného denního světla, která je snižována např. instalací nevhodných okenních stínících clon,
- Důstojné podmínky pro obviněné se zdravotním postižením (bezbariérovost vybraných místností apod.).

Uvedená opatření a úpravy stojí za krátkou analýzu. Některé úkoly se plní ve Věznici Plzeň již delší dobu. Jde například o vybavení návštěvní místnosti dětským koutkem, což bývá obviněnými často využíváno. Některé úkoly evidentně vycházejí z nějaké aktuální stížnosti nebo poznatku a pravděpodobně nebyly závěrem nějaké

hlubší analýzy. Není známo, že by si nějaký obviněný kdy ve Věznici Plzeň stěžoval na příliš dlouhý interval mezi výdejem večeře a snídaně. Nehledě na to, že by měla být strava včetně intervalů srovnávána spíše se zdravotnickými zařízeními. Co se týká vybavení cel a společných prostor kvalitnějším nábytkem, myšleno jistě civilnějším nábytkem, je pravda, že prostředí výrazně ovlivňuje psychologické dopady prožívání výkonu vazby. To je však také závislé na očekávání, s kterým do VV obvinění nastupují. Z textové analýzy pohovorů ve VV Věznice Plzeň uvedené níže nevyplývá, že by s prostředím měli obvinění největší problém. Je také jasné, že „*Technický stav věznice má silný vliv na chování vězňů i personálu a na vzájemnou atmosféru.*“ (Woolf, 1996), není ale jediným kritériem podmínek ve vazbě.

3. ÚKOLY ODBORNÝCH ZAMĚSTNANCŮ A PŘÍSLUŠNÍKŮ VS VE VÝKONU VAZBY - ROLE LIDSKÉHO FAKTORU

Úkoly a povinnosti zaměstnanců (jedná se o příslušníky i občanské zaměstnance) vězeňské služby jsou stanoveny především výše uvedenými předpisy, kterými se vězeňská služba řídí. Z jejich znění vyplývají i povinnosti jednotlivých pracovních a služebních pozic. Konkrétní úkoly jednotlivých funkcí jsou upraveny a především upřesněny vnitřním předpisem – Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 21/2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence. Lze konstatovat, že právě tento předpis je stěžejní pro zacházení s obviněnými.

V první řadě je třeba konstatovat, že pouhé plnění úkolů všech zaměstnanců a příslušníků by pravděpodobně pro bezchybný průběh VV nepostačovalo. Můžeme říci, že podobně jako u policie je obtížné. „...*definovat dobrého policistu je velmi obtížné. Někdo může pod tímto označením vidět houževnatého, drsného, akčního a protřelého reaktora. Jiní mohou mít představu zralého, citlivého, empatického, inteligentního proaktora.*“ (Netlík, Netlíková, Hájek, 1997, s. 121). Za pouhým výčtem úkolů jednotlivých funkcí vždy musíme vidět konkrétního člověka se svými osobnostními vlastnostmi a momentálními psychickými stavy, které výkon jeho profese ovlivňují. Někteří autoři (Tamtéž) dokazují, že složení zaměstnanců v bezpečnostních sborech odpovídá průměrnému složení osobností v jiných profesích. Služba v bezpečnostních sborech tedy pravděpodobně nevyžaduje určitý vyhraněný osobnostní typ. Oproti jiným profesím však mají úspěšní zaměstnanci VS navíc jednu komponentu, je jí odolnost. (Bajcura, 1999) Dalšími vlastnostmi kterou se vyznačují opravdoví profesionálové je způsob, jakým řeší krizové situace. Jinými slovy, jaké používají obranné mechanismy. Jde o humor a anticipaci, což je „*schopnost předvídat problém dříve než se stane a připravit se na jeho řešení.*“ (Vaillant, 1977, s. 108)

Zaměstnanci VS stejně jako ostatní lidé v průběhu dne procházejí mnoha sociálními interakcemi. Můžeme říci, že komunikace je „hlavní výrobní prostředek“ zaměstnance VS. Musíme si uvědomit, že v sociální interakci existují zkreslení, které

deformují způsob vidění okolního světa, především to, jakým způsobem poznatky ze sociálního světa využívají ke svým soudům a rozhodnutím. Jedná se o druh sociální kognice, kterou Aronson (2004) nazývá automatické myšlení. První věc týkající se automatického myšlení je, že lidé dělají rychlé závěry na základě toho, co viděli předtím. Právě jako naivní vědci, kteří vytváří teorie a hypotézy o přirozenosti světa, tak lidé v jejím každodenním životě, vytvářejí teorie, které jim pomáhají interpretovat realitu. (Heider 1958, cit. dle Výrost, Slaměnik 1997) Tyto teorie, nazvané schémata, jsou mentální (kognitivní) struktury, které lidé používají k organizování jejich znalostí týkající se témat a ovlivňují, čeho si lidé všimnou, o čem přemýšlí a co si zapamatují. (Aronson 2004) Je jasné, že takové myšlení je výsledkem evolučního vývoje a účinným prostředkem organismu o nepřetěžování mentálních procesů. Nikdo nemá kapacitu na to, aby všechny banální poznatky analyzoval a přemýšlel nad tím, co si zapamatuje a co ne. To je přirozeně a v běžném životě obvyklé. Pokud je ale pro zaměstnance denním chlebem sociální interakce s lidmi, kteří jsou často v krizi, je automatické myšlení nebezpečné. Tyto tzv. mentální zkratky jsou často zdrojem chyb v posouzení konkrétní situace nebo odhadu, jak bude protějšek v nejbližší chvíli reagovat. Někteří autoři (Hewstone, Stroebe, 2006) je považují za příčinu rasových předsudků) Uvedené mentální zkratky však mají způsobilost setrvávat i v případě že byly vyvráceny. Tento fenomén se nazývá efekt vytrvalosti (perseverance effect).

Podobně funguje i tzv. „atribuce“, kdy posuzujeme určité chování a přisuzujeme mu důvod. Takové atribučování probíhá často také zcela samovolně. *„Je to mechanismus, který byt' je sám výsledkem určité úvahy, zvážení minulých zkušeností ve vztahu dostupným informacím, nastupuje „automaticky“ současně s tím, jak člověk vnímá situaci.“* (Hrabal, Man, Pavelková, 1984, s. 106) Dalším psychologickým fenoménem, který ovlivňuje postoje zaměstnanců, především případnou deindividualizaci je tzv. víra ve spravedlivý svět. Jedná se o převědčení, že lidé, kteří mají nějaký problém či prožili nějakou tragédii, si nějakým způsobem svoji situaci zasloužili. Jedná se o ochrannou strategii, protože bychom jinak připouštěli, že podobná situace se může stát i nám. Zaměstnanec by při své práci měl využívat tzv. kontrolované myšlení, které je *„...vědomé, záměrné, dobrovolné, s úsilím. Lidé obvykle dokážou zapnout nebo vypnout tento typ myšlení podle přání. Toto myšlení vyžaduje mentální energii, motivaci a snahu; (Aronson, 2004, s. 78)*

Je zřejmé, že zaměstnanci by měli být v tomto směru vzdělávání, nejvhodnější formou by mohl být sebezkušenostní výcvik.

3.1 Úkoly příslušníků výkonu vazby

3.1.1 Dozorce výkonu vazby

Nejdříve je třeba konstatovat, že ve Věznici Plzeň, která není vazební věznicí a je určena především pro odsouzené zařazené do věznice s ostrahou, není zřízeno zvláštní oddělení pro výkon vazby.³ Důvodem je pravděpodobně snaha o lepší organizaci výkonu vazby a částečné šetření se mzdovými prostředky. Ve Věznici Plzeň jsou skutečně příslušníci dozorcí služby zařazováni na dozorcí stanoviště bez ohledu na to, zda se jedná o výkon vazby nebo trestu. Důvodem je nízký stav dozorců. Pro personální oddělení věznic, které se nacházejí v oblastech s relativně nízkou nezaměstnaností je skutečně obtížné provádět nábor nových příslušníků. Především za současných platových podmínek. Pro dozorce je značně náročné „přeorientovat se“ několikrát za měsíc z vazby na trest. (§ 22, odst. 2, NGRŽ 21/2010)

Dozorce oddělení výkonu vazby je při výkonu služby na určeném stanovišti nebo na vymezeném úseku zejména povinen

a) převzít při nástupu do výkonu služby klíče od cel, prověřit zda jsou všechny cely řádně uzamčeny, prověřit spojovací a signálně zabezpečovací prostředky,

b) převzít fyzicky všechny obviněné umístěné v celách, mít přehled o nebezpečných obviněných a k tomu využívat zpracovaného seznamu; osobně je znát a vědět, ve kterých celách jsou umístěni,

c) doložit početně a jmenovitě obviněné, kteří jsou mimo cely a vědět, kde se nacházejí,

d) provádět kontrolu cel, přičemž zvýšenou pozornost věnovat obviněným, na které byl upozorněn, kteří se vrátili od soudu nebo výsledku, nově přibylým, umístěným jednotlivě, mladistvým a vytypovaným obviněným,

³ V tomto případě je otázkou, zda není porušován zákon, který stanovuje, že výkon vazby je vykonáván ve vazebních věznicích nebo ve zvláštním oddělení věznice.

e) zabezpečit, aby obvinění dodržovali vnitřní řád věznice, zejména se zaměřením na plnění účelu výkonu vazby,

f) podat neprodleně hlášení při zjištění útěku, přípravy nebo pokusu o útěk, sebevraždy, pokusu o sebevraždu nebo při sebepoškození obviněného, jeho náhlém onemocnění, rvačky mezi obviněnými, případně při jiné mimořádné události a přijmout vhodná opatření k zabránění další obdobné činnosti,

g) provádět veškeré úkony tak, aby nebyl ohrožen ani mařen účel výkonu vazby,

h) uskutečňovat nepravidelně kontrolu cel tak, aby obvinění neměli možnost zjistit systém kontrol,

i) zabezpečovat podle pokynů vrchního dozorce koupání obviněných, výměnu osobního a ložního prádla, holení, stříhání, včetně úklidu cel a společných prostor; pokud je za tímto účelem nezbytné předvádět obviněné, zabezpečují předvádění obviněných příslušníci oddělení vězeňské a justiční stráže,

j) zajišťovat výdej stravy a vřelé vody na zalití kávy nebo čaje, odebírání jídelního nádobí z cel a kontrolovat, zda je jídelní nádobí odevzdáváno kompletní a neporušené,

k) podílet se ve stanoveném rozsahu a dle svých schopností na realizaci preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů pro obviněné,

l) evidovat a vědět o provádění vycházek a návštěv obviněných; předvádění a vycházky obviněných zabezpečují příslušníci oddělení vězeňské a justiční stráže,

m) předávat podklady pro hláskou službu,

n) provádět vizuální prohlídky vytypovaných obviněných

3.1.2 Vrchní dozorce

Vrchního dozorce je v pravém slova smyslu specialista na výkon vazby. Jde o jakýsi ekvivalent funkce vychovatele ve VTOS. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že se jedná o příslušníka VS, zatímco vychovatel VTOS je občanský zaměstnanec. Shodné jsou především oblasti zajištění práv vězně a využití kázeňské pravomoci. Oproti vychovateli má několik povinností navíc. Například kontrola veškeré korespondence obviněných (§ 13, odst. 2, zák. č. 293/1993 Sb.) Ve VTOS dostačuje pouze kontrola

namátková.⁴ V případě Vrchního dozorce se jedná o jakousi nejdůležitější postavu zacházení s obviněnými. Právě proto, že zároveň disponuje kázeňskou pravomocí a zároveň zajišťuje práva obviněných jsou kladeny poměrně značné tlaky na osobnostní vlastnosti. Jak jsme již zmínili, ve VS pracují a slouží stejní lidé jako v jiných profesích kromě jediné vlastnosti a tou je určitá odolnost. V případě vrchního dozorce to platí dvojnásob. Zdá se však, že je poměrně na škodu jeho povinnost nosit uniformu. Je jasné, že vzhledem k pouhé zajišťovací funkci výkonu vazby je logické, že dozor vykonávají především příslušníci. Poslední dobou se věnuje značná pozornost environmentálním okolnostem výkonu vazby, bylo by tedy vhodné, aby osoba, s kterou obviněný nejvíce komunikuje, byla v civilním oblečení. Zvláště někteří mladiství obvinění mají s uniformou poměrně značné problémy. Ale skutečně jen někteří, většina mladých vězňů je vůči formálním autoritám imunní.

Vzhledem k důležitosti osoby vrchního dozorce je žádoucí ocitovat všechny povinnosti tak, jak je stanovuje NGR č. 21/2010. *„Vrchní dozorce je přímo podřízen vedoucímu oddělení výkonu vazby a jeho zástupci pro dozorčí službu; jeho hlavním úkolem je organizovat a zajišťovat výkon vazby a zaměřovat se zejména na naplňování práv obviněných a vyžadování plnění jejich povinností. Při této činnosti spolupracuje s vychovateli, speciálními pedagogy, psychology, sociálními pracovníky a dalšími odbornými zaměstnanci věznice. Na určeném stanovišti úzce spolupracuje se službu konajícími inspektory dozorčí služby a dozorcí zejména při realizaci práv a povinností obviněných a s příslušníky oddělení vězeňské a justiční stráže, kteří zabezpečují předvádění a vycházky obviněných. Při odchodu ze svého stanoviště je vyzbrojen slzotvorným prostředkem a přenosnou radiostanicí, pokud ředitel věznice nerozhodne jinak. Ostatní výzbroj (např. služební obušek, předváděcí řetízky, pouta) a výstroj (kapesní obvaz, zápisník s tužkou) má uloženu ve služební brašně na určeném místě (stanovišti), pokud ředitel věznice nerozhodne jinak.*

(2) Vrchní dozorce zejména

a) umisťuje obviněné do cel (ložnic) podle rozhodnutí ředitele věznice nebo jím pověřeného zaměstnance,

b) organizuje a ve spolupráci s dozorcí zajišťuje dodržování osobní hygieny u obviněných, pořádku a kázně v celách (ložnicích),

⁴ Na první pohled se taková povinnost jeví jako banalita, ale kdo si nezkusil denně přečíst několik desítek dopisů, které obsahují tak neuvěřitelné pravopisné chyby, ten nemůže pochopit, jak je to náročné.

c) sleduje obviněné, kteří odmítají stravu; zahájení i ukončení odmítání stravy hlásí svým nadřízeným,

d) zajišťuje v součinnosti s příslušnými zaměstnanci nákup tisku, potravin, hygienických a osobních potřeb a vydává a vyměňuje knihy a společenské hry, přičemž kontroluje jejich úplnost a neporušenost,

e) zajišťuje příjem a výdej balíčků obviněným,

f) zprostředkuje návštěvy obviněných, styk se zástupci církvi, náboženských společností a sociálních služeb,

g) vede přehled o organizaci vycházek obviněných a předvádění obviněných k lékaři; vydává obviněným léky v intervalech a dávkách stanovených lékařem, a to v souladu s vnitřním předpisem v případech, kdy vydávání léků neprovádí zdravotnický pracovník,

h) zajišťuje před uložením kázeňského trestu umístění do samovazby posouzení lékaře, že obviněný je zdravotně způsobilý podrobit se jeho výkonu, a aby před výkonem kázeňského trestu umístění do samovazby byla u obviněného provedena lékařská prohlídka a důkladná osobní prohlídka; zabezpečuje uložení jeho osobních věcí, které nemůže mít při výkonu kázeňského trestu obviněný u sebe,

i) vede početní a jmenný přehled o obviněných na určeném stanovišti,

j) denně vyřizuje podané žádosti, stížnosti a podněty obviněných, zprostředkovává styk obviněných s funkcionáři věznice a odbornými zaměstnanci,

k) zajišťuje obviněným možnost psaní žádostí, stížností a podnětů, popř. dopisů a tyto písemnosti předává určenému zaměstnanci věznice; doručuje obviněným osobní a úřední korespondenci, provádí kontrolu korespondence(10),

l) vstupuje denně do všech cel (ložnic) obviněných na určeném stanovišti, zjišťuje technické závady a poškození zařízení těchto cel,

m) zjišťuje nedovolenou činnost obviněných a dbá, aby obvinění neměli věci, které nesmějí být přechovávány v celách (ložnicích),

n) organizuje a ve spolupráci s dozorcí zajišťuje koupání obviněných, výměnu jejich osobního a ložního prádla, holení a stříhání obviněných, jakož i úklid cel (ložnic) a společných prostor; pokud je za tímto účelem nebytné předvádět obviněné, zabezpečují předvádění příslušníci oddělení vězeňské a justiční stráže,

o) organizuje a ve spolupráci s dozorcí zajišťuje pro obviněné vydávání stravy a vřelé vody na zalití kávy nebo čaje,

p) zpracovává příslušná hodnocení na obviněné,

q) zná nebezpečné obviněné, narušovatele kázně a pořádku, obviněné mající sklony k sebepoškození, spoluobviněné, proti nimž je vedeno společné trestní řízení nebo jejichž trestní věci spolu souvisí (společníci) a má přehled o jejich umístění v celách (ložnicích),

r) zajišťuje, aby v každé cele (ložnici) nebo v obviněném běžně přístupných prostorech byl vyvěšen vnitřní řád věznice,

s) je osobně přítomen při provádění všech druhů prohlídek na svěřeném stanovišti a kontroluje vedení zápisů o zjištěných závadách a zabezpečuje jejich odstraňování,

t) vede stanovenou dokumentaci související s realizací práva obviněného na přijetí návštěvy, balíčku, nákup, korespondenci, používání občanského oděvu, podávání a vyřizování žádostí i zabezpečení dalších práv,

u) průběžně doplňuje a kontroluje dokumentaci a příslušné pomůcky související s umístěním či přemístěním obviněného a dokumentaci kázeňských trestů,

v) vede stanovenou dokumentaci související s předcházením a včasným odhalováním násilí mezi obviněnými a má přehled o obviněných zařazených do seznamu vytypovaných,

w) podílí se ve stanoveném rozsahu a dle svých schopností na realizaci preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů pro obviněné.“

Je třeba přiznat, že vrchní dozorce je také poměrně dobře finančně ohodnocen. Nicméně z povinností je zřejmé, že vrchní dozorce by měl být dobrý znalec lidí, dá se říci i dobrý psycholog. Vrchní dozorce je také jeden z těch, kdo s obviněnými vykonávají pohovory, které jsou evidovány v informačním systému.

3.1.3 Vychovatel výkonu vazby

Úkoly vychovatele výkonu vazby jsou zaměřeny především na mladistvé. V § 20, odst. 1, NGR č. 21/2010 je stanoveno, že „Základním úkolem vychovatele je komplexní cílevědomé působení na mladistvé obviněné po dobu výkonu vazby s cílem

zmírnit negativní dopad izolace mladistvého jeho vzetím do vazby a zvýšit pravděpodobnost jejich plnohodnotného života po návratu do občanské společnosti; vytváří u nich předpoklady k návyku trávit volný čas po dobu výkonu vazby způsobem uspokojujícím obecné i zvláštní potřeby a zároveň neodporujícímu účelu výkonu vazby a běžným normám občanského soužití; prosazuje a zabezpečuje v maximální míře a rozsahu oprávněné zájmy mladistvých obviněných.“

Zacházení s dospělými obviněnými je zde stanoveno jako druhořadé: *„Vedle základního úkolu uvedeného v odstavci 2 se vychovatel podílí ve stanoveném rozsahu a podle svého profesního zaměření na realizaci preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů pro dospělé obviněné.“*

Oproti vychovateli ve VTOS se jedná ve skutečnosti o vychovatele volného času. Jeho úkoly souvisí spíše s prováděním aktivit pro dospělé.

3.2 Úkoly civilních (odborných) zaměstnanců

3.2.1 Speciální pedagog výkonu vazby

„Speciální pedagog odpovídá za odbornou úroveň zacházení s obviněnými a potřebnou míru individualizace zacházení, za odbornou úroveň preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů, ...“ (§ 17, odst. 1, NGR 21/2010) Speciální pedagog je garantem zacházení s obviněnými:

(2) Speciální pedagog je odborným poradcem ředitele věznice v oblasti pedagogických aspektů výkonu vazby, a to z hlediska všech zúčastněných (obviněných i zaměstnanců).

(4) g) zúčastňuje se pravidelně jednání komise pro umístění obviněného na oddělení se zmírněným režimem,

Sochůrek (2007 str. 40) praví, že *„Peniterciální pedagogika je aplikovaná pedagogická disciplína, která se zabývá formami, způsoby, metodami a zvláštnostmi výchovného a vzdělávacího působení na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody.“* I když se autor zabývá odsouzenými, je jistě možné uplatňovat postupy peniterciální pedagogiky i na obviněné. Oproti aktivitám programu zacházení ve VTOS, kde jsou tyto podřízeny přímo cílům programu zacházení (který ještě do nedávna představoval prakticky jediný účel VTOS), a které více méně počítají s homogenní skupinou odsouzených, je zacházení s obviněnými poměrně odlišné.

3.2.2 Psycholog výkonu vazby

Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá především zacházením s psychologického hlediska, zaměříme se na úkoly psychologa ve VV o něco více.

Úkoly psychologa jsou ve VV nastaveny následujícím způsobem:

„(1) Psycholog oddělení výkonu vazby se podílí na řádném průběhu výkonu vazby poskytováním odborných psychologických služeb obviněným.

(2) Psycholog je při výkonu své práce povinen dodržovat etické principy související s jeho profesí.

(3) Psycholog je přímo podřízen vedoucímu oddělení výkonu vazby.

(4) Psycholog je odborným poradcem ředitele vazební věznice v psychologických aspektech výkonu vazby, a to z hlediska všech zúčastněných

(obviněných i zaměstnanců). Zúčastňuje se jednání poradních orgánů ředitele vazební věznice, podílí se na zkoumání vzniku příčin mimořádných událostí a navrhuje příslušná opatření k jejich řešení.

(5) Psycholog na vyžádání poskytuje psychologické poradenství zaměstnancům oddělení výkonu vazby, přičemž v mimopracovních záležitostech odkazuje na další odborníky.

(6) Při práci s obviněnými plní psycholog zejména tyto úkoly:

a) provádí psychologickou diagnostiku u vytypovaných obviněných či dalších obviněných na základě požadavků lékaře, popřípadě požadavku nadřízených služebních funkcionářů nebo vedoucích zaměstnanců; podílí se na rozhodování o zařazení obviněných do seznamu objektů možného napadení či ohrožení jiného druhu a vytypování konfliktních a psychicky labilních obviněných,

b) provádí psychologické pohovory z podnětu obviněných, zaměstnanců nebo na základě vlastních poznatků a zjištění z jiných zdrojů,

c) poskytuje poradenskou psychologickou pomoc, popřípadě péči formou individuální nebo skupinové terapie, a to dle povahy daného případu a podmínek,

d) provádí krizovou intervenci u osob v krizovém psychickém stavu, doporučuje další opatření pro zacházení s osobou v krizovém psychickém stavu; o svých závěrech v případě potřeby v elektronické podobě nebo jiné doložitelné formě informuje zdravotnické středisko nebo nemocnici věznice. Z odborného hlediska odpovídá za chod krizového oddělení,

e) podává odborná stanoviska k umisťování obviněných do jednotlivých cel, pravidelně se zúčastňuje jednání komise pro umístění obviněných do oddělení se zmírněným režimem,

f) podílí se na výběru obviněných k zařazení do práce,

g) spolupracuje s vrchními dozorci a vychovateli při zpracování hodnocení obviněných na základě dožadání orgánů činných v trestním řízení (zejména u problémových jedinců),

h) vede nezbytnou dokumentaci a zabezpečuje její ochranu před zničením, odcizením nebo zneužitím,

i) plní dílčí úkoly aplikovaného výzkumu na základě požadavků Generálního ředitelství Vězeňské služby. “

Psycholog výkonu vazby bývá z hlediska zacházení s obviněnými klíčovou postavou. Zpravidla je to právě on, kdo identifikuje hrozící problémy nejen samotného obviněného, ale i celého oddělení. Obvinění zpravidla k psychologovi cítí důvěru a některé informace které poskytnou pouze jemu. Jak se pokusíme v praktické části prokázat, má vliv i na ostatní zaměstnance. Bohužel bývá často využíván k jiným činnostem.

4. OCHRANA LIDSKÝCH PRÁV OSOB ZBAVENÝCH SVOBODY – LEGISLATIVA, TRANSPARENTNOST, VEŘEJNÁ KONTROLA

Dozor nad výkonem vazby je především stanoven ZVV, kde jsou v § 20 přesně stanovena práva krajského státního zástupce:

„(1) Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby provádí krajské státní zastupitelství, v jehož obvodu je vazba vykonávána.

(2) Při výkonu dozoru je státní zástupce oprávněn

a) v kteroukoliv dobu navštěvovat místa, kde se provádí výkon vazby,

b) nahlížet do dokladů, podle nichž jsou obvinění drženi ve vazbě, hovořit s obviněnými bez přítomnosti třetích osob,

c) prověřovat, zda příkazy a rozhodnutí Vězeňské služby ve věznici týkající se výkonu vazby odpovídají zákonům a jiným právním předpisům,

d) žádat od zaměstnanců Vězeňské služby ve věznici potřebná vysvětlení, předložení spisů, dokladů, příkazů a rozhodnutí, týkajících se výkonu vazby,

e) vydávat příkazy k zachování předpisů platných pro výkon vazby,

f) nařídit, aby osoba, která je ve vazbě v rozporu s příslušným rozhodnutím orgánu činného v trestním řízení nebo bez takového rozhodnutí, byla ihned propuštěna.

(3) Vězeňská služba je povinna příkazy státního zástupce podle předchozího odstavce bez odkladu provést.

(4) Ustanovením o dozoru není dotčena povinnost Vězeňské služby v rozsahu své působnosti provádět vlastní kontrolní činnost a oprávnění ministra, případně orgánů nebo osob jím k tomu zmocněných, stanovené zvláštním zákonem.“

Někdy dochází při výkonu jeho pravomoci k paradoxním situacím. Stává se, že především nově ustanovení DSZ přicházejí ve věznicích do styku s obviněnými a odsouzenými, které sami do vězení poslali. V nové roli však musí řešit jejich stížnosti a vystupovat v jejich prospěch. Zdá se však, že i takové situace mohou na obviněné působit výchovně. Pokud jsou toho schopni, uvědomí si, že trestní řízení ani samotný pobyt ve vězení není spojen s nějakými osobními zájmy představitelů státních orgánů. Z hlediska činnosti vězeňské služby jde o poněkud ambivalentní stav. DSZ zástupce je totiž oprávněn vydat tzv. příkaz k dodržování zákona, který je věznice povinna splnit.

Proti takovému příkazu není možný žádný opravný prostředek. V mnoha případech jde právní názor na určitou skutečnost nebo postup VS, který jiný právník může vnímat jako názor přinejmenším sporný. Ve většině případů však kontrolní orgány působí jako takový (pomyslný) lakmusový papírek. Často se stává, že Zaměstnanci nějaký, zpravidla dlouhodobý, problém nevnímají a trpí tzv. profesionální slepotou.

To samé lze říci i o mezinárodních organizacích jako je CPT, neboli Evropský výbor pro prevenci mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Ten byl ustaven "Evropskou úmluvou o prevenci mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení či trestů" Rady Evropy, jež vstoupila v platnost v roce 1989. Delegace CPT mají do detenčních zařízení neomezený přístup a taktéž neomezené právo se v nich pohybovat. S osobami zbavenými svobody mohou hovořit v soukromí a mohou svobodně komunikovat s kýmkoli, kdo může poskytnout informace. Přestože je někdy spolupráce s těmito organizacemi poněkud složitá, většina jejich návrhů po vykonání návštěv se týká především zákonných předpisů. Občas dochází k nedorozumění, protože k prohlášení některých vězňů přistupují někdy moc důvěřivě. To platí i o čistě české organizaci, která byla výše zmíněna – Českém helsinském výboru.

5. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY – PROŽÍVÁNÍ VÝKONU VAZBY, DYNAMIKA VZTAHŮ

5.1 Prožívání výkonu vazby

Vězení je prostředí výrazně odlišné od všeho, co známe. Některé názory, které by chtěly věznicе srovnávat se základní vojenskou službou, to však dosti pokulhává z důvodů, které není ani nutno uvádět. Především to pravděpodobně neprohlašuje nikdo, kdo zažil obojí. Lidé, na které je uvalena vazba prožívají tento fakt výrazně negativně a často bývá spouštěčem negativních projevů chování, které Mařádek (1995) nazývá anomálním chováním při krizi z uvěznění. V prožívání výkonu vazby je přirozeně podstatný rozdíl v tom, na koho je vazba uvalena. Stanovit si nějaké kategorie obviněných je ve skutečnosti vyloučeno. Existuje totiž velké množství faktorů a proměnných, podle kterých lze obviněné klasifikovat. Je skutečně nutné ke každému přistupovat individuálně. Částečně by bylo možné aplikovat § 7 ZVV, ale to se jeví jako nedostačující. Kromě kategorií, které nám toto ustanovení předkládá v souvislosti s ubytováním jako je pohlaví, důvod vazby, společenství, zdravotní stav, závažnost trestného činu, zkušenost s pobytem ve vězení nebo i zda je obviněný kuřák či nikoliv, existují ještě další parametry. Věk, vzdělání, délka pobytu ve vazbě, náboženství, sociokulturní úroveň, rodinné zázemí, stravovací návyky, zájmy, ale i blízkost hlavního líčení apod. Všechny vyjmenované faktory prožívání výkonu vazby ovlivňují.⁵ Prožívání je psychologický pojem a je vždy přísně individuální. Ze sociologického hlediska je možné většinu výše uvedených proměnných označit jako kulturní kapitál, jinými slovy zděděné sociální dovednosti. (Bourdieu, 1998)

Ne nepodstatné je také sociologické hledisko, především Mertonovy (2000) teorie deviace a způsobu dosahování legálních cílů nelegálními prostředky. Právě způsob, jakým si obvinění vysvětlují důvody svého pobytu ve vazbě je důležitý nejen na to, jak je zacházení s obviněnými účinné, ale i na prožívání omezení.

V létě roku 1971 uskutečnil profesor Zimbardo (2011) slavný Vězeňský experiment, který v podtitulu nazval Studium Simulace psychologie výkonu trestu

⁵ Proto je podle názoru autora prakticky nemožné provádět ve výkonu vazby nějaké validní šetření na bázi kvantitativního výzkumu.

odnětí svobody provedeného na Stanfordské Universitě. Jeho závěry byly v té době poměrně překvapivé a především mediálně známé. Do nedávné doby ale panovaly značné pochyby o validitě celého experimentu. Například Erich Fromm (2007, str. 70) se oprávněně ptá: *„Je opravdu většina vězňů v nejhorších amerických vězeních otrocky poddajná a jsou dozorci většinou brutální sadisté? Autoři citují jen jednoho bývalého trestance a jednoho vězeňského duchovního jako svědky pro svou tezi, že situace v simulovaném vězení odpovídá situaci ve skutečných věznicích.“*

V poslední době se však někteří psychologové k fenoménu násilí ve věznicích vrací. Především v souvislosti s událostmi ve vojenských vězeních v Iráku a Guantanamu. Každopádně můžeme některé poznatky z tohoto neúspěšného experimentu aplikovat na naše prostředí věznic. Jde především o jeden důležitý aspekt Zimbardova experimentu – „Strážci“ nebyli žádným způsobem proškoleni, bylo jim řečeno, aby se *„chovali tak, jak sami uznají za vhodné“*. (Zimbardo, 2011 s. 12)

6. MOTIVACE PERSONÁLU K DODRŽOVÁNÍ KODEXU ETIKY ZAMĚSTNANCE VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ – TEORIE A SKUTEČNOST

Motivace personálu jako taková, nejen k dodržování kodexu etiky zaměstnance ve veřejné správě, ale i samotnému plnění povinností, je poměrně složitá. Každý člověk potřebuje zažívat úspěch a musí znát a přijmout za své cíle a metody organizace, ve které pracuje. (Armstrong 2007) Zaměstnanci v soukromé sféře mohou zažívat velké, či menší úspěchy každý den, mohou zažít konkrétní situace, které dávají jejich práci smysl a vnitřně se s ní mohou ztotožnit. To platí i o zaměstnancích ve státní sféře. Učitele, policisty, zdravotní personál, ty všechny může jejich práce uspokojovat, protože to jsou v pravém slova smyslu pomáhající profese. O pracujících, kteří mohou vidět reálný výsledek své práce, není třeba mluvit.

Učitelka vidí pokrok u svých žáků, policista může pomoci konkrétním lidem v krizové situaci, ošetřovatele může altruisticky naplňovat pocit užitečnosti. Všichni jmenovaní zažívají denně drobné ale hmatatelné úspěchy. Co si však může říci dozorce po návratu ze služby? Skutečně úspěšný den ve službě ve věznici je totiž den, kdy nedojde k žádné mimořádné nebo jen nepříjemné události. Jak lze ve světle předložených argumentů zaměstnance motivovat? Nepochybně můžeme, vlastně musíme ocenit zaměstnance za zvládnutí mimořádné krizové situace nebo včasný zásah. Ale k takovým zásahům nedochází každý den a každopádně jsou všichni spokojeni, pokud takového zásahu není třeba. Často může dojít vedení věznice k pocitu, že stav, kdy se „nic neděje“ je normální a běžný. Že takového stavu bylo docíleno jaksi „samo o sobě“. Mnoho situací, které mají potenciál přerůst v mimořádnou událost, však již v počátku zaměstnanci zvládnou (velmi často to bývají právě dozorcí nebo vrchní dozorcí). O takových drobných krizových situacích se nevedou žádné záznamy, přesto mají na chod věznice zásadní vliv. Jen nejsou tak zjevné.

Ani systém kontrol ve věznicích není nijak motivační. V podstatě jde jen o kontrolu formálních náležitostí. V současné situaci, kdy je vězeňská služba zahlcena značným množstvím vnitřních předpisů, závěrů různých porad a doporučení to není ani jinak možné. Dobře patrná snaha o popsání všech povinností a úkolů se dostala až do absurdní situace, kdy např. ve dvou odstavcích jednoduše popsané právo na přijetí

nárokového balíčku v ZVV § 16 odst 2,3 zní poměrně jasně: „(2) *Obviněný má právo jedenkrát za 3 měsíce přijmout balíček s potravinami a věcmi osobní potřeby do hmotnosti 5 kg. Omezení se nevztahuje na balíčky obsahující oblečení zasílané za účelem jeho výměny, knihy, denní tisk a časopisy a hygienické potřeby.*

(3) *Balíčky podléhají kontrole orgánů Vězeňské služby. Obviněnému se nepředají věci, které odporují účelu vazby, nebo které není dovoleno mít podle řádu výkonu vazby v cele, zejména věci, kterými by mohl ohrozit život a zdraví vlastní nebo jiných osob. Nepředané věci se odešlou zpět odesilateli na náklady obviněného. Nemá-li obviněný finanční prostředky na odeslání nepředaných věcí, odešlou se na náklady věznice a náklady se mu předepíše k úhradě.“* Toto poměrně jasné a jednoduché ustanovení je dále upřesněno na 40 (sic!) stranách vnitřního předpisu. Již zrušený (naštěstí) vnitřní předpis o návštěvách dokonce dopodrobna řešil, zda může obviněný políbit na začátku a konci návštěvy svoji tetu nebo nikoliv. Což staví zaměstnance, který je u návštěvy přítomen, do role nesvéprávného individua, které není schopné tak banální věc rozhodnout. Takový přístup může zaměstnance motivovat pouze k tomu, aby měl správně zapnuté knoflíčky na košili a hlavně plnil doslova všechny písemné pokyny a nařízení.⁶

Motivovat lidi, aby se řídili etickým kodexem v prostředí věznice, je vskutku obtížné. Zdá se, že i etika je zčásti závislá na celkové úrovni společnosti, jinými slovy „*Čím primitivnější civilizace, tím užší bývá okruh bytostí, na které se vztahuje požadavek etického zacházení.*“ (Kohák 1993 str. 22) V souvislosti s předchozí myšlenkou nelze jinak, než otevřít denní tisk a zjistit, jak eticky zacházejí média s ještě nepravomocně odsouzenými lidmi, nebo s lidmi jen z trestného činu podezřelými.

Úředník a zaměstnanec veřejné správy zachovává věrnost zásadám práva a spravedlnosti vyplývajícím z evropského kulturního a historického dědictví, jedná v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody, zachovává úctu a loajalitu k České republice, jakož i k úřadu a ostatním úředníkům a zaměstnancům veřejné správy.

⁶ Tento stav má i druhou stránku. Ze zkušenosti autora vyplývá, že v současné době sílí tlak samotných zaměstnanců na to, aby bylo vše přesně popsáno. Proti případným výtkám se brání argumentem, že to, co je jim vytýkáno není nikde písemně uvedeno.

PRAKTICKÁ ČÁST

7. CÍLE A METODY VÝZKUMU

Cílem práce je zjistit jak silný vliv mohou mít poznatky z psychologie a pedagogiky na - v současné době velmi frekventovanou - humanizaci výkonu vazby v ČR. Jedná se kvalitativní výzkum založený na designu textové analýzy. I když jsou výstupem výzkumu také kvantitativní data ve formě prosté četnosti pohovorů určitého typu, analýza jako taková je vpravdě kvalitativní. Podstatnou výzkumu je zjistit, zda se psychologie jako taková používá i v případě pohovorů ostatních zaměstnanců. Psychologie je jaksí latentně přítomná v každé interakci zaměstnanec – obviněný. To, co se snažíme identifikovat, je záměr provádět pohovor psychologickým přístupem. Zda si zaměstnanec všímá emocí obviněného, nonverbálních projevů, zda si uvědomuje, co se skrývá na pozadí pohovoru. Jinými slovy, zda vypnul výše popsané „automatické myšlení“.

Obsahové analýze byly podrobeny všechny pohovory s obviněnými ve Věznici Plzeň zaznamenané do informačního systému za období od 1. 8. 2013 do 31. 1. 2014. Celkem se jednalo o 2301 pohovorů. Původně existoval předpoklad, že k identifikaci psychologické formy záznamu bude postačovat využití programu Excel a jeho vyhledávacích a logických funkcí. Konkrétně pomocí vzorců „Find“ a „If“, s tím, že budou vyhledány výrazy, které mají odborný psychologický charakter. Např. byly vyhledávány výrazy jako „adaptace“ a její další mluvnické tvary nebo „suicidální“, „automulitace“ apod. Přesto, že je Excel poměrně silný nástroj pro vyhledávací a statistické funkce (především vzhledem k jeho ceně), ukázalo se, že má oproti jiným specializovaným softwarům určitá omezení. Proto bylo nakonec analýzy pomocí softwaru ustoupeno. Nezbyvalo než provést kódování ručně. To ale znamenalo každý jednotlivý pohovor přečíst. Co se na první zdálo jako jednoduché, bylo ve skutečnosti mnohahodinovou prací. Použitá metoda klade velké nároky především na dodržení tzv. obsahové validity, tzn. „*do jaké míry měření skutečně reprezentuje dané vlastnosti nebo kvality,*“ (Hendl, 2006 s. 49) Čili bylo na rozhodnutí výzkumníka a jeho pozornosti bude každý jednotlivý pohovor kódovat.

Cílem výzkumu je zjištění zda a jakou měrou zaměstnanci, kteří provádí pohovory ve VV, využívají poznatky psychologie. Na základě znalostí o podílu takových pohovorů a způsobu jejich provádění chceme formulovat otázky, které se při posuzování jednotlivých pohovorů samy vynoří a následně stanovit možné hypotézy, týkající se prožívání výkonu vazby.

Výhodou autora je přístup k jinak těžko dostupným datům. Především proto, že obsahují osobní informace, které jsou chráněny zákonem. Zároveň však je jeho známost mezi obviněnými nežádoucí a působí jako silně intervenující proměnná, která ohrožuje validitu v kvalitativním výzkumu. Jedná se o nebezpečí reaktivity, což „*je vliv badatele na studované prostředí nebo osoby. I zde je úplná eliminace obtížná, ne-li nemožná,...*“ (Čermák, Štěpaníková, 1998, s. 60) I to je jeden z důvodů proč jsou v práci předně využita data získaná neinvazním způsobem, která jsou následně statisticky zpracována. Jde především o evidenci pohovorů s obviněnými. Ve všech dokladech tohoto typu se uvádí další osobní informace, jako je např. datum narození. Tato data slouží především k přesné identifikaci obviněného, informace k jeho nebezpečnosti ale i naopak informace, které by měly sloužit k zajištění jeho bezpečnosti. Na jejich podkladě se zpracovává hodnocení vězně a slouží k dalšímu zacházení.

Data byla převážně získána z vězeňského informačního systému (dále VIS). Nejdříve byla ve VIS vytvořena tzv. sestava, ve které jsou vybrána požadovaná data. Poté byla vygenerována ve formátu xlxs (Excel) Prvotní čištění dat probíhalo pomocí programu Excel a jeho vyhledávacích funkcí. To však byla jen malá část a stále zůstávalo v pohovorech mnoho dalších nežádoucích údajů. Čištění databáze proto dále probíhalo ručně. Výhodou tohoto postupu bylo, že během čištění, které probíhalo prakticky čtením každého dokumentu, bylo možné zároveň provádět kódování. Přesto, že se tedy jednalo o sběr dat z části kvantitativním způsobem, ve skutečnosti šlo o kvalitativní výzkum. Dle Hendla (2005, s. 34) se jedná o „*aplikovaný výzkum odpovídající na otázky, které mají bezprostřední význam pro praxi. Hledá řešení praktických problémů. V sociálních vědách má aplikovaný výzkum často za cíl návrh opatření, intervencí nebo programů, jež zlepšují podmínky pro život lidí. Aplikovaný výzkum se často provádí v přirozeném prostředí.*“

7.1 Analýza jednotlivých pohovorů

Níže uvedená ukázka pohovorů jedné obviněné, která je z hlediska prožívání výkonu vazby a případných problémů zcela průměrná. U každého pohovoru je vyznačeno, zda je přítomný psychologický aspekt, nebo nikoliv. Pro představu, jaká metoda byla využita, budou zdůrazněny pasáže textu, podle kterých je možné hovor kódovat jako psychologicky zaměřený. Každý záznam, který bude takto identifikován, bude na konci označen písmenem „P“.

Pohovory obviněné „Š“:

13.11.29., VD, ppor.VD, pohovor - Chování a vystupování jmenované je na požadované úrovni, ŘVV i ČRD dodržuje. Ubytování ji vyhovuje, se spoluobviněnými vychází. Návštěvy i korespondenci přijímá celkem pravidelně. Pořádek na cele udržuje. Při pohovoru osobní problémy neuvádí.

2014.01.15., VD, ppor. VD - pohovor- Chování a vystupování obviněné je na požadované úrovni. Ve sledovaném období nebyla kázeňsky trestána ani napomínána, Korespondence, telefonický kontakt a návštěvy probíhají pravidelně. Se spoluvězni vychází, ubytování obviněné vyhovuje. Proveden pohovor - problémy neudává

2014.01.14. soc. prac. Mgr. SP- Proveden pohovor na žádost obv. ohledně vystavení potvrzení o VV pro potřebu jednání s JUDr. V zastupujícím ČEZ, bude dále řešeno.

. 2014.01.13 ZVOVvAT npor.Bc.VO- Proveden pohovor na vlastní žádost. Sdělovala, že spolubydlící B. bude v co nejkratší době odsouzena a ona v žádném případě nechce být ubytována s obv. P.. Pokud bude přemístěna do její cely, upozorňuje na problémy (odmítá jí sloužit a sdílet s ní celu) - vyslechnuta a názory vzaty na vědomí. Je si vědoma, že je jediná, která s ní může být ubytována a vzhledem k přeplněnosti vazby **má obavu** ze společného ubytování s obv. Z.K. – P

2014.01.03 ZVOVvAT npor.Bc.VO - Ohledně ubytování s obv. P. - nemá zájem. Žádá, aby mohla být i nadále ubytována s obv. B., se kterou si velmi dobře rozumí a po celou dobu výkonu vazby obě řádně plní veškeré povinnosti vyplývající z právních předpisů. Po zvážení situace obě obviněné ponechány i nadále v cele č. 107. Moc děkovaly.

2013.12.12., vrchní inspektor, ppor. VD V., pohovor - po eskortě - Po návratu z eskorty proveden pohovor - problémy neudává. Ubytována na úseku 1/6-3 (c.č. 107). Sdělen termín návštěvy.

2013.11.25 ZVOVVaT npor.Bc.VO - Proveden pohovor na vlastní žádost. Ohledně způsobu provádění vycházek - vysvětleno. Se spoluubytovanou vychází, problémy neuvedla.

2013.11.21. psycholog Mgr. Z - Pohovor na podnět ZS. Obviněná sděluje, že dopoledne byla u soudu (jako svědek k případu jejího přítele) a potkala tam jednoho narkomana z minulosti, který se nechoval k jejímu synovi hezky. **To jí rozčílilo.** Situace ventilována. Poté řešena osobní problematika, minulost, TČ, situace jejího devítiletého syna, který je nyní umístěn v DD, ale jsou v kontaktu, jsou jim umožňovány návštěvy. **Emoce přiměřené situaci, zprvu plačtivá, má potřebu ventilovat svoje prožitky a situaci syna.** Po pohovoru zklidněná, přístupná diskuzi, slušná. Sděluje, že zítra má plánovanou návštěvu se synem. Obviněná informovaná o možnosti kontaktovat psychologa dle potřeby. – P

2013.11.11. soc. prac. Mgr. SP - Proveden pohovor na žádost obv. ohledně blížící se návštěvy, uvádí kolizi ze soudním líčením, aktuálně již písemně informovala zařízení, kde je syn umístěn. Čeká na zpětnou vazbu, v případě, že ji neobdrží, bude zajištěna tel.

2013.10.29 ZVOVVaT npor.Bc.VO - Proveden pohovor za účelem zjištění nesouhlasu s přemístěním do cely č. 95 k obv.P.- se spoluubytovanou B. si rozumí, od počátku výkonu vazby plní VŘ, znalost obv.P. - nedodržování hygienických zásad atd. - po vyslechnutí argumentů a požadavku ponechat i nadále v cele č. 107 její žádosti vyhověno. Se spoluubytovanou vychází, problémy neuvedla. Děkovala za umožňování návštěv s jejími dětmi za účasti vychovatelky z ústavu mimo stanovené termíny. V současné době je **psychicky stabilizovaná a vyrovnaná.** - P

2013.10.22. soc. prac. Mgr. SP - Proveden pohovor na základě žádosti DD R. ohledně potvrzení o VV a kopie OP, obv. s tímto souhlasí, podala si žádosti bude řešeno, Poté zašle na adresu DD.

2013.10.08., vrchní inspektor, ppor. VD V., pohovor - Chování a vystupování obv. je na požadované úrovni. Ve sledovaném období nebyla kázeňsky trestána a ani napomínána.

Návštěvy, telefonický a písemný kontakt je pravidelný. Proveden pohovor – problémy neudává.

2013.09.27. soc. prac. Mgr. SP - Proveden pohovor s obv. ohledně informace od soc. pracovnice ZDVOP Robinson, kde její syn umístěn, nabízí možnost dovézt 18.10.2013 na návštěvu. Je to mimo běžný termín obv. doporučeno požádat o mimořádnou návštěvu u ŘV. Dále řešeno bližící se jednání o nařízení ústavní výchovy, vysvětlen kontext, rozdíl mezi předběžnou a pěstounskou péčí. Uvádí, že má třetí osobu, která by se o syna postarala. Doporučen způsob řešení.

2013.09.19. soc. prac. Mgr. SP - Proveden pohovor na žádost obv. ohledně realizace návštěvy jejího syna umístěného v DD, žádá o zjištění termínu, kdy DD vyváží děti k lékařské péči do Plzně, údajně již konzultovala s DD. Tel. kontaktován domov, zjištěno, že termín bude znám po domluvě soc. kurátora MM Plzně, bude včas sdělen. Dále žádá o kontakt na pobočku VZP v Plzni, předáno.

2013.09.05. soc. prac. Mgr. SP - Obv. poskytnuta zpětná vazba od ČEZ v Plzni, poskytovatelem elektřiny je společnost Comfort Energy v Praze, předán kontakt, bude vytsaveno potvrzení o VV, bude dále řešeno.

2013.08.21., VD, ppor. VD - pohovor - Chování a vystupování obviněné je na požadované úrovni. Za sledované období nebyla kázeňsky trestána ani napomínána. Korespondence u obviněné probíhá pravidelně, návštěvy žádá - realizována jednou. Ubytování obviněné vyhovuje, se spoluvězni vychází. Proveden pohovor - problémy neuvádí.

2013.08.02. soc. prac. Mgr. SP' - Proveden pohovor na žádost obv., ohledně kontaktu na DD Klenčí pod Čerchovem, předáno. Dále se informuje o postupu při řešení záležitosti s opuštěním bytem v pronájmu, doporučeno řešení, včetně podložení pobytu ve výkonu vzaby potvrzeními pro ČEZ, bude dále řešeno.

Dílčí závěr: Ze všech pohovorů, které obviněná uskutečnila, byly jako „psychologické“ identifikovány pouze 3 pohovory. Nebylo přihlíženo k výrazům jako „problémy neuvádí“, protože taková prohlášení jsou zpravidla míněna jako „na nic si nestěžuje“ apod. Ze tří označených pohovorů byl pouze jeden prováděn psychologem. Další dva realizovali příslušníci, kteří - jak je patrné z kontextu - rovněž používali jazyk psychologie.

Při provádění analýzy pohovorů se objevil jeden zajímavý fakt. Pokud jsou pohovory sledovány tak, jak byly vytvářeny v čase, stává se z nich v podstatě kazuistika, ze které je možné sestavit životní příběh aktéra. Nejprve uvádíme pohovory – nebo vlastně kazuistiku - obviněné, které byla věnována velká pozornost z důvodů mediální známosti případu. Byla zařazena do kategorie osob, které jsou označeny jako DVO (další vytypovaná osoba). Takové označení vychází z NGRŘ č. 12/2012 o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými a chovanci. Takoví obvinění mají častější systém kontrol. Jednalo se o poměrně problémovou odsouzenou.

Pohovory s D.P.

2013.09.05 ,VD, ppor. VD K. - vstupní pohovor při přijetí do VV. Jmenovaná zařazena na vazební oddělení se standardním režimem Věznice Plzeň. Zde poučena o právech a povinnostech dle zákona č. 293/1993 Sb. a vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., ve znění pozdějších novel. Obviněná byla poučena v jazyce, kterému rozumí. Byla seznámena s Vnitřním řádem pro obviněné Věznice Plzeň v mateřském jazyce nebo jazyce, kterému rozumí. Obviněné byla vydána nároková balíček a sdělen termín návštěvy.

2013.09.05. psycholog Mgr. Z - pohovor s nově přijatým obviněným

2013.09.06, vrchní inspektor, ppor. VD V., přemístění Jmenovaná přemístěna z kapacitních důvodů z úseku 1/6-2 (c.č. 79) na úsek 1/6-3 (c.č. 103). Proveden pohovor - problémy neudává. Sděleny termíny návštěv.

2013.09.09. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná sděluje, že se jí stýská po dětech a chtěla by všem vysvětlit okolnosti činu, kterého se dopustila. Je plačtivá, neklidná, patrný je tremor. Suicidální tendence vylučuje. Situace diskutována, veden ventilační, podpurný pohovor. Kontaktován také ústavní psychiatr. Naplánován další pohovor.

2013.09.09. soc. prac. Mgr. SP Proveden vstupní pohovor s obv., obdržela BPP - infomateriál o soc. a drogovém poradenství na vazbě. Při pohovoru plačtivá, má potřebu ventilovat své obvinění. Je matkou 3 dětí (dvojčata 2,5 let a syn 9 let). Dvojčata má s aktuálním druhem, který se spolu s matkou starají o její nezletilé děti. Před vazbou

byla na MD a pobírala dávky SSP, údajně stihli převést dávky od září na jejího přítele, péče dětí je řešena OSPOD MěÚ . Ve věznici je bez finančních prostředků, srozuměna s podmínkami odesílání korespondence na náklady věznice. Prostředí vazby je nové, v minulosti nepřiznává VT ani alternativní tresty. Jiné dotazy nemá.

2013.09.10. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná je schopná komunikace lépe než předchozího dne. Dotazuje se na skutečnosti týkající se spolupráce s jejím obhájcem. Dále ventiluje své pocity. Má potřebu kontaktu a komunikace. Naplánován další pohovor.

2013.09.11. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná byla ráno na konzultaci u psychiatra, je zamedikovaná, je objednaná na kontrolu (za týden). Sděluje, že už trochu spala. V projevu není plačtivá, emoční doprovod stabilní, zklidněná.

2013.09.12. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. je stabilizovaná, komunikativní. Sděluje, že ji včera poprvé navštívil obhájce.

2013.09.13 psycholog B Kontrolní, ventilační pohovor. Před mým příchodem na celu obviněná spala. Sděluje, že ji navštívil advokát, bude podávat stížnost proti uvalení vazby. Také čeká na odpověď rodinných příslušníků na dopis, který jim poslala. Sděluje, že dostala léky. V rámci možností situaci zvládá.

2013.09.16 psycholog B Kontrolní, ventilační pohovor. Před mým příchodem na celu obviněná ležela pod dekou, vypadalo to, že spí. Řeší, že ještě nedostala dopis od rodiny, napadá jí, jestli je s nimi všechno v pořádku. Intervence v tom směru, že dopis zřejmě ještě dorazí, chce to jen čas. Těsně po skončení pohovoru obviněná dostala dopis.

2013.09.17. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná sděluje, že včera dostala dopis od rodiny, i s fotkami. Také ji prý dnes čeká telefonát s přítelem. S tím je spokojená, stabilní, má potřebu ventilace své situace a pocitů.

2013.09.18. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná je nadmíru výpravná. Sděluje, že včera telefonicky komunikovala s přítelem, poté i s advokátem – ten jí slíbil, že přijde ke konci týdne. Mluví o dětech. Je spokojená, že navázala kontakt s rodinou, přítelem i advokátem, celkově je zklidněná. Sebevražedné tendence neguje. Také dnes byla na kontrolní konzultaci u psychiatra.

2013.09.20. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná sděluje, že by za ní měl dnes odpoledne přijít advokát, také prý dostala včera dopis od přítele. Psychický stav beze změn. Další ventilační pohovor domluven na pondělí.

2013.09.21. SP Mgr. M - proveden průběžný pohovor, obviněná je lehce rozrušená, při popisování případu pláče. Myšlenky na sebevražedné chování neguje, je údajně fixována na rodinu a věří ve zvrát v jejím případě.

2013.09.23. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná sděluje, že za ní byl v pátek odpoledne obhájce, měl by zase přijít ve středu dopoledne. Řešeno přijímání stravy a spánek. Veden ventilační podpůrný pohovor. Naplánován další pohovor na středu.

2013.09.24. soc. prac. Mgr. SP Proveden pohovor na žádost obv., žádá o potvrzení o VV pro potřebu SSP Cheb, bude řešeno. Dále se informuje o účelu hodnocení, které si vyžádal některý z OČTŘ, vysvětlen kontext. Je upjatá na možnost nahrazení či dokonce propuštění z vazby a stíhání na svobodě.

2013.09.25. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Po konzultaci s obhájcem. Obviněná ventiluje situaci, informace od obhájce, policie, stanoviska soudních znalců. Má potřebu kontaktu a komunikace.

2013.09.27 psycholog B Kontrolní, ventilační pohovor. Sděluje pocity z probíhajícího TŘ, stále čeká na rozhodnutí soudu o stížnosti na uvalení vazby. Intervence, aby využívala nabízených možností ve VV, jak trávit volný čas. Nic od psychologa nežadá, situaci přiměřeně okolnostem zvládá.

2013.09.30 psycholog B Kontrolní pohovor. Před mým příchodem právě psala dopis rodině. Sděluje, že si před chvílí telefonovala s rodinou, čeká dopis od přítele, který by měl přijít zítra. Stále očekává rozhodnutí soudu o stížnosti o uvalení vazby. Má otázky z oblasti trestního práva procesního i hmotného.

2013.10.02 psycholog B

2013.10.07. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor, ventilační. Řešena korespondence s přítelem (pravidelná), možná návštěva matky, konzultace s advokátek plánovaná na čtvrtek. Je medikována, léky jí vyhovují, v projevu klidná, stabilní, bez emočního doprovodu.

2013.10.08., vrchní inspektor, ppor. VD V., pohovor Chování a vystupování obv. je na požadované úrovni. Ve sledovaném období nebyla kázeňsky trestána a ani napomínána. Návštěvyt požaduje - nedostavují se. Písemný a telefonický kontakt je pravidelný. Proveden pohovor – problémy neudává.

2013.10.09 ZVOVVaT npor.VO Proveden pohovor na vlastní žádost. Ohledně termínu návštěv pro obviněné ženy - vysvětleno.

2013.10.09. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor, ventilační. Obv. je stabilizovaná, není plačtivá. Sděluje, že zítra očekává obhájce.

2013.10.11. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná sděluje, že ji včera přišel další dopis od přítele a právě mu odepisuje. Je klidná, sdílná.

2013.10.14. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. sděluje, že za ní minulý týden nepřišel advokát, s tím je nespokojená. Ventiluje svoje pocity a vztah k dětem. Dále uvádí, že má příští týden v úterý návštěvy a možná by mohly přijít i děti. Obv. se ptá, kdy zas přijdu.

2013.10.16. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. ventiluje aktuální situaci v rodině.

2013.10.18. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. si při příchodu čte, je klidná, usměvavá. Sděluje, že dostala hezký dopis od přítele, řešen vztah s rodinou, je ráda, že je má a že při ní stojí a pomáhají jí.

2013.10.21 spec. pedagog OVVaT J.K V průběhu pohovoru jmenovaná vyjadřuje obavu ze zítřejší návštěvy, kdy má přijít její přítel a děti. Neví jak setkání s nimi zvládne. Jmenovaná neustále otevírá svůj případ a zároveň se utěšuje, že to snad všechno dobře dopadne. Věří, že příbuzní ji psychicky podrží. Suicidální myšlenky neprezentuje. Očekává příchod obhájce.

2013.10.23. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. je značně výpravná. Sděluje, že měla včera návštěvu, přišel přítel s jedním synem. Dnes prý bude také volat matce. Je pozitivně laděná.

2013.10.29 ZVOVVaT npor.Bc.VO Proveden pohovor na vlastní žádost. Ohledně trestního řízení a prodlužování vazby - vysvětleno. Při pohovoru komunikovala klidně a slušně, bez známek zvýšeného psychického napětí.

2013.10.29. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Řešena situace v rodině, návštěva advokáta minulý týden a možný vývoj jejího případu. Pozitivně naladěna, usměvavá.

2013.10.31. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor na vlastní žádost, řešen zejména zdravotní stav.

2013.11.05. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Řešena dnešní návštěva s matkou, přítelem a dětmi. Dále ventilována situace v rodině a vztah s přítelem.

2013.11.12. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. sděluje, že za ní byl včera na návštěvě advokát a že by ve čtvrtek měla mít jednání o zůstání na vazbě či příp. propuštění.

2013.11.15. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Ventilováno včerejší jednání. Obviněná situaci hodnotí realisticky. Sděluje, že již v únoru by ji mělo čekat hlavní líčení.

2013.11.21. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Ventilační pohovor. Obv. očekává advokáta, také řešena úterní návštěva s rodinou.

2013.11.26 ZVOVVaT npor.Bc.VO Proveden pohovor na vlastní žádost. Ohledně průběhu návštěvy v místnosti s dětským koutkem a trestního řízení (zamítnutí žádosti o propuštění z vazby) - vysvětleno. Při pohovoru komunikovala klidně a rozvážně. S ubytováním je spokojena, problémy nevedla.

2013.11.26. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. sděluje, že do pátku by se za ní měl stavět obhájce. Ventiluje situaci doma, narozeniny dětí, novou práci přítele. Je stabilní, laděna pozitivně.

2013.11.29., VD, ppor.VD, pohovor Chování a vystupování jmenované je na požadované úrovni, ŘVV i ČRD dodržuje. Ubytování ji vyhovuje, se spoluobviněnými vychází. Návštěvy i korespondenci přijímá pravidelně. Pořádek na cele udržuje. Při pohovoru osobní problémy neuvádí.

2013.12.03. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná sděluje, že měla návštěvu v dětském koutku, přišli všichni (matka, přítel i všechny děti), je spokojená, dobře naladěná. Obv. je výpravná.

2013.12.10. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor, ventilováno zvládání pobytu na vazbě, minulost, TČ, vztah k matce, příteli a dětem.

2013.12.17. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor, řešeny návštěvy, kontakt s rodinou. Je stabilní, výpravná. Ventilační pohovor.

2013.12.19. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor na vlastní žádost. Obv. sděluje, že rodina za ní na poslední návštěvu nepřijela, ale hned napsali dopis a situaci vysvětlili. Dneska jim bude i volat. Ventilační pohovor.

2013.12.27. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor, řešeny vánoční svátky, kontakt s rodinou, očekávané návštěvy (31.12.). Obv. sděluje, že dnes by za ní měl dorazit advokát.

2013.12.31 psycholog B - každodenní pohovory 1. týden 2014 Z podnětu ZVOVVA, obviněná se dnes telefonicky dozvěděla od přítele o tragické smrti rodičů (společná sebevražda?). Za účasti tří psychologů poskytnuta krizová intervence, podpora ve zvládání situace. Hovoříme o rodinném zázemí, vztahu obviněné k matce, otci, příteli, dětem. Zatím nejsou k dispozici detaily, které by vysvětlily čin rodičů. Obviněná sděluje, že matka jí vždy, i v poslední době, vyjadřovala podporu, situaci si v tuto chvíli nedokáže vysvětlit. Poukážeme na životní kotvy, kterými jsou děti, přítel, který stojí za ní, i pomoc širší rodiny ze strany přítele v péči o děti. Nabídnuta možnost pravidelného rozhovoru s psychologem, domluva na zítřek. Hovoří o tom, že i spoluubytovaná obviněná se jí snaží pomáhat. Momentálně prožívá smutek, šok z nečekané události, je emocionálně rozkolísaná, což je vzhledem k situaci pochopitelné. Sebedestruktivní tendence ale neprezentuje. Z pohovoru odchází zklidněna.

2013.12.31., VD, ppor. VD M., pohovor Se jmenovanou obviněnou proveden pohovor na vlastní žádost - téma telefonní hovory- vysvětleno. Obviněné předána Žádost obviněného o telefonický hovor.

2014 01.19. psycholog CH Byl proveden individuální pohovor v rámci každodenních pohovorů: - téma - návštěva přítele se synem. Děti toho času v dětském domově (pomoc kurátorky a sociální pracovnice o osvojení nejstaršího syna) a výchova druhem. Dědictví po rodičích a možný motiv. Obavy ze soudu. Komunikativní, myšlenky uspořádané. Psychický stav stabilizován.

2014.01.02. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. S obviněnou veden ventilační, podpůrný pohovor. Řešeno úmrtí rodičů, okolnosti, o nich ví z medií a od policie, možná vysvětlení takového jednání, vztah obviněné s rodiči, jejich společná minulost, podpora v posledních měsících, také diskutována aktuální situace dětí. Obviněná zmiňuje, že by chtěla zařídit rodičům pohřeb, také udává, že by měla pomoci při řešení pozůstalosti, vyklizení bytu apod. Obviněná sděluje, že ráno volala advokátovi, také by chtěla co nejdřív telefonicky mluvit s přítelem - věc předána ZVOVVaT. Obviněná je sdílná, komunikuje otevřeně, spolupracuje. Její reakce jsou adekvátní, emoce přiléhavé, přiměřené situaci. Autoagresivní tendence vylučuje. Také je v péči psychiatra, medikována. Další pohovor zítra.

2014.01.03. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Znovu ventilováno úmrtí rodičů, okolnosti události, následky, situace přítele, dětí apod. Zpracovávání události. Obviněná řeší budoucnost, co jí čeká, co by mohla/měla zařídit. Neprezentuje sebevražedné úvahy. Chtěla by mluvit se sociálním pracovníkem, ten byl informován.

2014.01.03. soc. prac. Mgr. SP Proveden pohovor na žádost obv., uvádí, že není v kontaktu se svým obhájcem, žádá o zprostředkování tel. kontaktu a sdělení informace o sebevraždě rodičů svému obhájci. Realizováno, hovořeno s koncipientkou Š., advokáti B. i D. jsou aktuálně na dovolené, informaci předá příští týden a obv. navštíví. Obv. s tímto seznámena, rozumí, očekává jejich návštěvu. Dále řešena otázka možného zapojení místně příslušného soc. kurátora, bude řešeno také příští týden.

2014.01.04 psycholog Ch. Proveden individuální pohovor – obviněná uvádí, že je unavená z nedostatku spánku – předepsaná medikace nezabírá. Dezorientovaná v informacích, jak zabezpečit pohřeb rodičů, jak bude řešena otázka péče o její děti, a jak bude řešeno dědictví. Primárně se orientuje na tyto otázky, které zaměstnávají její mysl. Pohovor ukončen příchodem její advokátky. Doporučuji probrat výstup z jednání s advokátkou. Nabídnuta pomoc psychologem dle potřeby ještě dnes.

2014.01.05. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obviněná sděluje, že jí včera navštívila právnička, která zastupuje její obhájce. Dále uvádí, že za ní byl v pátek odpoledne sociální pracovník, dle jejích slov by měl přijít ještě v příštím týdnu. Také by chtěla mluvit s přítelem. Diskutován somatický i psychický stav, kvalita spánku, příjem

stravy, účinek předepsané medikace. Vzpomíná na rodiče. Domluven další pohovor na zítřka.

2014.01.06. psycholog Mgr. Z - každodenní pohovory - 2.týden Proveden pohovor. Pohovor zaměřen na zpracovávání smrti rodičů. Podpůrný pohovor. Obviněná také sděluje, že díky sociálnímu pracovníkovi získala nějaké informace o příteli a dětech, za což je ráda. Dodává, že přítel by také mohl přijet na návštěvy (14.1.). Obv. také kontaktuje kurátora.

2014.01.06. soc. prac. Mgr. SP na základě žádosti obv. kontaktován soc. kurátor, místně příslušný je kurátor z MěÚ Cheb - pí B. Kurátorka rámcově informována o žádosti o návštěvu ve věznici ze strany obv., v této osuvislosti obv. předán kontakt, srozuměna s potřebou podání oficiální žádosti písemnou formou, bude realizovat. Dále žádá o zprostředkování kontaktu s přítelem L. Z., v důsledku dění posledních dní se chce ujistit, zda je vše v pořádku a zda dorazí na návštěvu dne 14.1.2014, aby vyřešili otázku pohřbu apod. Poskytnuta zpětná vazba: děti jsou zdravé, přítel předpokládá, že na návštěvu dorazí. Informována o plánované návštěvě OSPOD a kurátora dne 10.1.2014 dopoledne.

2014.01.07. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. O smrti rodičů dokáže obviněná mluvit lépe, otevřeněji, klidněji, je celkově stabilizovanější, s klidnějším emočním doprovodem. Obv. uvádí, že za ní dneska přijeli příslušníci P ČR a informovali ji o různých skutečnostech týkajících se smrti rodičů a jejich pozůstalosti.

2014.01.08. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. sděluje, že za ní byla včera právnička. Opětovně řešeno úmrtí rodičů, zpracovávání události, řešeny praktické záležitosti jako je pohřeb, pozůstalost, dědictví, vztah s přítelem, výchova dětí (kdo je bude mít v péči, případné umístění do dětského domova).

2014.01.09. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor, zejména ohledně situace dětí, péče o ně. Zítřka by za ní měli přijít kurátoři. V projevu je stabilní.

2014.01.10. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Obv. očekává příjezd kurátorů. Odpočívá, v projevu je klidná. V odpoledních hodinách proveden další pohovor, po návštěvě kurátora. Obviněná sděluje, že ji bylo sděleno, že jsou děti v pořádku, bude o ně postaráno, přítel je bude moct mít, když nebude v práci, jinak budou v DD, ale nebudou je od sebe rozdělovat, s tím je spokojená, uklidněná. Obviněná reaguje

přiměřeně, emoční doprovod je odpovídající, ale stabilizovaný. Poslední dny jsou její emoce stabilní, není plačtivá, řeší zejména praktické stránky události, povinnosti - zajištění pohřbu, uložení majetků a věcí rodičů, kontakt s přítelem, zajištění co nelepší péče pro děti, příprava na soudní jednání apod.

2014.01.11. sp.ped. Mgr.K. Proveden pohovor s obv. Uvádí, že od posledního pohovoru s psychologem nedošlo k žádným změnám. Během pohovoru chování klidné. Nic ne žádá.

2014.01.13. psycholog Mgr. Z - každodenní pohovory - 3. týden Proveden pohovor. Řešen uplynulý víkend. Obviněná ráno telefonicky mluvila s přítelem, který by za ní měl zítra přijet na návštěvu. Obv. sděluje, že se těší, že by mohl přijet i nejstarší syn, musí s přítelem prodiskutovat spoustu věcí. Po návštěvě mi dle jejich slov bude chtít vše sdělit, domluveno – zítra po návštěvě za ní přijdu. Obv. také uvádí, že ráno byla na kontrole u psychiatra, léky užívá. V projevu je sdílná, až výpravná, není plačtivá, občas se usměje, zavtipkuje.

2014.01.13. soc. prac. Mgr. SP Proveden pohovor s obv., informována, že kurátorka tel. hovořila s jejím přítelem, již vyřešeno, obv. s ním hovořila dnes ráno. Dále pohovor veden ventilačně.

2014.01.14. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor, po návštěvě. Obv. sděluje, že na návštěvu dorazil jak přítel, tak nejstarší syn, jak slibovali. Uvádí, že ji pomohlo, že je viděla, i když to bylo emočně náročné, když návštěvy končily, přítel i děti ji chybí. Ventilováno. Dodává, že se domlouvali na další návštěvu (28.1.), která by měla být těsně před soudním jednáním. Obv. by chtěla mluvit se sociálním pracovníkem ohledně adresy DD, kde jsou nyní děti umístěny, soc. pracovník informován. Také uvažuje o udělení plné moci příteli, zejména ve věci pozůstalosti po rodičích.

2014.01.14. soc. prac. Mgr. SP Proveden pohovor na žádost obv., žádá o kontakt na D Plesná, předán kontakt i s tel. číslem na soc. pracovníci. Dále konzultuje záznamy z OSPODU v rámci důkazního řízení, vysvětleno. Pohovor je veden ventilačně, obv. proaztím aktivně řeší záležitosti svého osobního života, oporou jí je její přítel L. Z., který ji neopustil a důvěřuje jí. Se situací ohledně umístění všech dětí do DD je smířena. Dále řešena otázka dědického řízení.

2014.01.15. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Řešen somatický i psychický stav, zvládací strategie. Je stabilní. Už se jí na celu vrátila spoluobviněná, dívají se spolu na televizi.

2014.01.15., VD, ppor. VD - pohovor Chování a vystupování obviněné je na požadované úrovni. Ve sledovaném období nebyla kázeňsky trestána ani napomínána, Korespondence a telefonický kontakt jsou pravidelné, návštěvy se dostávají nepravidelně. Se spoluvězni vychází, ubytování obviněné vyhovuje. Proveden pohovor - problémy neudává.

2014.01.16. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Řešen zejména očekávaný soud a aktuální situace dětí. Obv. je smířená s tím, že jsou děti aktuálně v DD a přítel se jim věnuje, když není v práci a má čas, obv. přiznává, že tam jsou děti určitě v pořádku a mají vše, co potřebují. Dále ventiluje osobní záležitosti, prožitky, svoji minulost, rodinné vzpomínky.

2014.01.17. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor. Při příchodu obv. odpočívala. Řešen vztah s přítelem, kontakt s ním. V projevu je klidná, usmívá se. Informována o možnosti pohovorů se specialisty o víkendu, že se za ní staví.

2014.01.17. soc. prac. Mgr. SP Proveden pohovor na žádost obv., žádá o zprostředkování kontaktu s kurátorkou, má připravené dotazy ne pana zadražila, tel. zjištěno, že je kurátorka na šetření v terénu, žádost obv. zaslána prostřednictvím mailu, bude dále řešeno. Žádá také o vystavení potvrzení o VV pro potřebu jednání s DD Plesná, bude dále řešeno.

2014.01.18 sp.ped.Mgr.A.B Proveden pohovor s obviněnou. Přiměřeně adaptována na stávající podmínky, aktuálně problémy neuvádí, pomoc nevyžaduje. Při příchodu na celu odpočívala, očekávala rozhovor, komunikovala klidně, se spoluobviněnou vychází, obeznámena s tím, že jsem jí dnes případně dále k dispozici, pokud se obrátí na dozorce. Aktuálně bez zvýšeného suic. rizika.

2014.01.20. psycholog Mgr. Z - každodenní pohovory - 4. týden Proveden pohovor, řešen plynulý víkend, pohovor se speciálním pedagogem a psychologem. Obv. sděluje, že dostala dopis od přítele, spokojená. Je stabilní, sdílná, usměvavá.

2014.01.21. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační. Obv. hovoří o rodičích, vzpomíná na ně, o jejich úmrtí, důvodech; s racionálním přístupem, stabilním projevem. Řešena situace přítele, dětí, možná návštěva příští týden, blížící se soud.

2014.01.21. soc. prac. OVVaT Věznice Plzeň Ing. M. SP Obv. žádá kontaktovat kurátorku pí. Beerovou. Pí. Beerová sdělila, že jejímu příteli umožnila kontaktovat advokáta, děti jsou v pořádku a přítel zatím neví, zda přijede na návštěvu z finančních důvodů. Toto sděleno obv.

2014.01.22. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Obv. sděluje, že ji advokát naspal dopis s informacemi a instrukcemi před soudním jednáním, tak se připravuje. Je stabilní, spolupracující, výpravná.

2014.01.23. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Obv. sděluje, že dnes dostala další dopis od přítele, je spokojená, přítel ji podporuje. Řešen očekávaný soud.

2014.01.24 ZVOVVaT npor.VO Proveden pohovor na vlastní žádost. Ohledně provádění návštěv v místnosti s dětským koutkem - vysvětleno, povolováno. S ubytováním je spokojena a nadále ke svému psychickému stavu žádá ponechat v cele s obv. N. T. K. Q., 6.9.1978 - vzato na vědomí. Na dotaz zda v cele kouří, uvedla že nikoliv.

2014.01.24. psycholog Mgr. Z Proveden pohovor, ventilační. Řešeny příbuzenské vztahy, situace v širší rodině, vztah s přítelem, soud. Je stabilní.

2014.01.26 spec. pedagog OVVaT J.K Jmenovaná se zmiňovala o dopisu od přítele, ve kterém popisoval průběh pohřbu rodičů. Čeká na úterní návštěvu, kde chce vidět děti a více si užít přítele. Nevylučuje však, že k návštěvě nemusí dojít, zejména když si uvědomí, že venku padá sníh.

2014.01.27. psycholog Mgr. Z - každodenní pohovory - 5. týdenProveden pohovor. Obviněná má zítra plánovanou návštěvu, očekávala přítele, ten ji ale informoval, že neví, jestli přijede (vzhledem k počasí a půjčení auta). Obv. počítá i s tím, že nedorazí. Zmiňuje údajný infarkt babičky ze Slovenska, o kterém ji řekl přítel, ventilováno. Za týden má mít soud, očekává tento týden advokáta. Je klidná, komunikativní.

2014.01.28. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Obviněná sděluje, že přítel na návštěvu nedorazil (pravděpodobně problémy s půjčením auta), ale počítala s tím, tak jí to nevadí. Ráno volala advokátovi. Je pozitivně laděná. Kreslí dětem obrázky.

2014.01.29. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Řešena situace dětí a blízcí se soudní jednání. Podpurný pohovor.

2014.01.31. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Obviněná sděluje, že ji včera přišel balíček od přítele. Ventiluje jejich vztah. Dále řešeny dnešní narozeniny nejstaršího syna, poslala mu pohled a obrázek. Obviněná informována o pohovorech o víkendu, je za ně ráda. Je klidná, stabilní.

2014.1.1. psycholožka PhDr. T – každodenní pohovory Kontrolní pohovor. Včera obviněná obdržela (poštou) další informace o smrti svých rodičů. Nemohla spát. Zítra opět navštíví lékaře. Hovoří o svých vztazích s rodiči a o jejich smrti, o dětech a o příteli. Hovoří o možnostech řešení problémů, které tato událost přinesla. Domluva psychologického rozhovoru na zítřek. Sebedestruktivní tendence neprezentuje. Z rozhovoru odchází zklidněna.

2014.1.30. psycholožka PhDr. TKontrolní pohovor. Hovoří o příteli a dětech. Ventiluje informace od přítele o zařizování pohřbu a o jeho průběhu, o údajném infarktu babičky a jejím současném stavu. Řešeno blízcí se soudní jednání. Očekává v těchto dnech návštěvu advokáta. Je komunikativní, klidná.

2014.2.2. psycholožka PhDr. T Kontrolní pohovor. Ventiluje situaci očekávání blízcího se soudního jednání. Hovoří o vztahu s přítelem. Je komunikativní, klidná. Odchází dívat se na televizi.

Pohovory s B.K

2012.10.10 ,VD, ppor.VD J. - vstupní pohovor při přijetí do VV. Jmenovaný zařazen na vazební oddělení se standardním režimem Věznice Plzeň. Zde poučen o právech a povinnostech dle zákona č. 293/1993 Sb. a vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., ve znění pozdějších novel. Obviněný byl poučen v jazyce, kterému rozumí. Byl seznámen s Vnitřním řádem pro obviněné Věznice Plzeň v mateřském jazyce nebo

jazyce, kterému rozumí. Obviněnému byla vydána nároková balíčenka a sdělen termín návštěvy.

2012.10.11. psycholog Mgr. Z - Pohovor s nově přijatým obviněným

2012.10.11. soc. prac. HOP - ve věznici, změny povinných údajů neuvádí.

2012.10.11. soc. prac. HProveden vstupní pohovor s obv., prostředí vazby je pro něj nové, uvádí, že nikdy nebyl ani ve VT. Adaptace na podmínky probíhá pozvolna, má obavy z nečistého prostředí a kuřáckých cel. Při pohovoru komunikuje klidně, způsobem otázka/odpověď. Před výkonem vazby byl zaměstnán, uvedl, že zaměstnavatele bude kontaktovat Policie. Aktuálně je bez finančních prostředků. Nikdy nepobíral dávky SSP ani HN. Spolupráci s PMS nepotvrzuje. Neuguje užívání drog, alkohol příležitostně, nekuřák. Obv. je ženatý, otec 1 nezl. dítěte, další děti vychovává s manželkou a s býv. manželkou má střídavou péči. Kontakt by chtěl udržovat hlavně s manželkou a případně s blízkou rodinou, známým. Předány dopisní potřeby, požádal o zjištění PSČ Sokolov, předáno. Informoval se také o možnosti vycházek. Další dotazy nemá.

2012.10.11., vrchní inspektor, ppor. VD V., přemístěníJmenovaný obviněný přemístěn z kapacitních důvodů z úseku 1/6-2 (c.č. 76) na úsek 1/6-3 (c.č. 89). Proveden pohovor - problémy neudává. Sdělen termín návštěvy.

2012.10.12. soc. prac. HOdeslána korespondence na náklady věznice v souladu s § 41 vyhlášky MS č. 109/1994 Sb.

2012.10.17. soc. prac. HObv. se informoval ohledně důvodu neproběhlé návštěvy, odkázán na vrchního dozorce, srozuměn a vysvětlen ještě znovu postup při žádosti o návštěvu.

2012.10.22., vrchní inspektor, ppor. VD V., pohovorChování a vystupování jmenovaného je na požadované úrovni. Ve sledovaném období nebyl kázeňsky trestán a ani napomínán. Návštěvy má nepravidelné, korespondence a telefonický kontakt jsou pravidelné. Proveden pohovor - problémy neudává. Se spoluobviněnými vychází.

2012.11.02., VD, ppor.VD, TV Jmenovaný obviněný obdržel po kontrole TV zn.: HYUNDAI .

2012.11.21. soc. prac. HPohovor na žádost obv., požádal o zjištění informací ohledně další platnosti průkazu pro řízení nákladních vozidel z dopravního inspektorátu -

sděleno, že nespadá do kompetence sociálního pracovníka, má dobrý a pravidelný kontakt s manželkou, doporučeno tyto obecně dostupné informace zjistit pomocí rodiny, srozuměn. Dále si vyžádal potvrzení o VV pro dopravní inspektorát.

2012.11.23. soc. prac. HPředáno vyžádané potvrzení o VV pro dopravní inspektorát.

2012.12.13., VD, ppor. VD, pohovor Chování a vystupování obv. je na dobré úrovni, ve sledovaném období kázeňsky trestán nebyl. Ubytování obv. vyhovuje, se spoluobviněnými vychází. Návštěvy i korespondenci přijímá pravidelně. Osobní problémy neuvádí.

2012.12.27. soc. prac. HPohovor na žádost obv., požádal o ověření podpisu, vysvětleno, bude mu sdělen termín ověřování.

2013.01.17. soc. prac. H Sdělen termín ověřování 18.01. 8.15, srozuměn. Dále po tel. domluvě - manželka obv. přivezla potřebné dokumenty k ověření podpisu na bránu věznice, převzaté dokumenty předány obviněnému, srozuměn s dalším postupem.

2013.01.18. soc. prac. HZ důvodu nemoci pracovnice MMP přesunut termín ověřování na 22.1. v 8.15 - obv. srozuměn.

2013.01.22. soc. prac. H Proběhlo ověření podpisů za účasti pracovnice MMP.

2013.01.31., VD, ppor. VD – pohovor Chování a vystupování obviněného je na požadované úrovni. Za sledované období nebyl kázeňsky trestán ani napomínán. Korespondence, návštěvy a telefonický kontakt jsou pravidelné. Ubytování obviněnému vyhovuje, se spoluvězni vychází. Proveden pohovor - problémy neuvádí.

2013.02.25 ZVOVvAT npor. VO - kontroly do 30 minut Proveden psychokorektivní pohovor. Ohledně trestního řízení, délky vazby, návštěv a zaměstnání ve výkonu vazby - vysvětleno. Při pohovoru hovořil tiše, pomalu a dle jeho vyjádření se cítí unaven. Nahlášen u lékaře k objednání k psychiatrovi. Se spoluubytovaným vychází, problémy neuvedl. Vzhledem k psychickému stavu nařízeny kontroly do 30 minut.

2013.02.25. psycholog Mgr. ZPohovor na doporučení ZVOVvAT. Obviněný je orientován, jedná slušně, avšak je rozladěn, s tendencí plačtivosti, v projevu patrná nestabilita, chmurné naladění. Z počátku zjevná mírná nedůvěra, postupně více sdílný, jednání přímé, transparentní, věrohodné. Obv. popisuje dosavadní pobyt ve VV, s okolím vychází, účastní se vzdělávacích aktivit, má zájem o další vzdělávací i sportovní

vyžití. Zmiňuje minulost, jak žil před VV, popisuje svoji práci, mimopracovní aktivity, život s rodinou – s ženou a třemi dětmi udržuje pravidelně kontakt, písemný i osobní, vztah s nimi hodnotí jako velmi silný a kvalitní. Sděluje, že se cítí vyčerpan, je mu smutno, stýská se mu po rodině, trápí ho, že je vidá málo. Také ventilován průběh poslední návštěv. Veden podpůrný pohovor. Doporučuji zapojení do většího množství aktivit (sportovních i sebevzdělávacích). Naplánován další pohovor (na zítra).

2013.02.26. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Obviněný sděluje, že byl včera i na konzultaci u psychiatra. Dále uvádí, že v noci spal dobře, má pocit, že si odpočinul, dnes je mu líp i náladu má lepší, klidnější. Svě včerejší rozpoložení hodnotí jako výkyv. Suicidální tendence neguje. V projevu je stabilizovaný, klidnější, se stabilním emočním doprovodem, není plačtivý. Je sdílný, má potřebuje ventilace – trávení času ve věznicí, volnočasové aktivity, rodinná situace, vztah s ženou a dětmi, vyhlídky do budoucna. Naplánován další rozhovor.

2013.03.01. psycholog Mgr. ZProveden ventilační, podpůrný pohovor.

2013.03.06. psycholog Mgr. ZProveden podpůrný pohovor. Obviněného dnes čeká návštěva ženy. Je stabilní, sdílný.

2013.03.08 Příjem OBV na oddělení Obviněný byl přijat na oddělení VV a T PSP. Seznámen v potřebném rozsahu se svými právy a povinnostmi vyplývajícími ze ZVV 293/1993 Sb., vyhlášky MS 109/1994 Sb., VŘ VV a Úp VZD Brno, který má na cele k dispozici. Obviněný byl dále seznámen s právem obracet se na místní specialisty a lékařský personál. Obviněný byl rovněž poučen o možnosti uložení cenných věcí do skladu a o zákazu zasahování do elektroinstalace. Problémy aktuálně neuvádí. Po dobu umístění ve VV a ÚpVZD Brno návštěvy nebude žádat.

2013.03.19., VD, ppor. VD - pohovor po eskortě Obviněný eskortován zpět k výkonu vazby do Věznice Plzeň. Zde ubytován na úsek 1/6-3, celu č.89 - standardní režim. Jmenovanému sdělen termín návštěvy, proveden pohovor - problémy neuvádí.

2013.03.21. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Obviněný se vrátil z VN v Brně, popisuje pobyt, je s ním spokojen. V projevu stabilní, klidný, pozitivně laděný, výpravný. Naplánován další pohovor.

2013.03.21., VD, ppor. VD – pohovor Chování a vystupování obviněného je na požadované úrovni. Za sledované období nebyl kázeňsky trestán ani napomínán. Korespondence, návštěvy a telefonický kontakt jsou pravidelné. Ubytování obviněnému vyhovuje, se spoluvězni vychází. Proveden pohovor - problémy neuvádí.

2013.03.29. psycholog Mgr. ZVentilační pohovor.

2013.04.05. psycholog Mgr. ZVentilační pohovor. Řešena rodinná situace, kontakt s rodinou, trávení času ve vězení. Obv. je stabilní, laděn pozitivně, sdílný, bez depresivních rozlad.

2013.04.30. psycholog Mgr. ZVentilační pohovor.

2013.05.09., vrchní inspektor, ppor. VD V., pohovor Chování a vystupování obviněného je na požadované úrovni. Ve sledovaném období nebyl kázeňsky trestán a ani napomínán. Návštěvy, korespondence a telefonický kontakt jsou pravidelné. Proveden pohovor - problémy neudává. Se spoluobviněnými muži vychází, konflikty nevyvolává.

2013.05.17. psycholog Mgr. ZVentilační pohovor. Řešena zejména rodinná situace, vztah s ženou a dětmi, návštěvy, korespondence.

2013.05.29. psycholog Mgr. ZVentilační pohovor. Psychický stav obviněného je dobrý, je stabilní, otevřený, bez známek rozlad či tenze.

2013.06.13. psycholog Mgr. ZVentilační pohovor. Řešeny osobní záležitosti, včerejší návštěva manželky. Sděluje, že ho příští týden čekají soudní jednání.

2013.06.14. soc. prac. Mgr. HProveden pohovor na žádost obv., informuje se na možnost ověření podpisu, finanční prostředky i doklad OP má ve věznici, aktuálně nemá listiny k ověření, očekává je příštím týdnem, vysvětlen postup, až obdrží listiny, nahlásí se, bude dále řešeno.

2013.06.21. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační. Řešena soudní jednání, kterých se účastnil v týdnu, a jeho subjektivní pohled na možný vývoj jeho případu (hodnotí pozitivně).

2013.07.01. soc. prac. HPohovor na žádost obv., informoval se ohledně termínu ověřování podpisů - sděleno, bude 4.7. v 8.15 hod.

2013.07.01., VD, ppor. VD, pohovor Chování a vystupování obv. je na dobré úrovni, ve sledovaném období kázeňsky trestán nebyl. Ubytování obv. vyhovuje, se spoluobviněnými vychází. Návštěvy i korespondenci přijímá pravidelně. Osobní problémy neuvádí.

2013.07.04. soc. prac. HProběhlo ověření podpisu plných mocí za asistence pracovnice MMP.

2013.07.11. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační. Obv. je stabilní, psychický stav beze změn. Svůj somatický i psychický stav hodnotí pozitivně, nic nežadá.

2013.08.01. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační. Dobrý psychický stav, pozitivní naladění.

2013.08.21. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační.

2013.08.21., VD, ppor. VD, pohovor Chování a vystupování obv. je na dobré úrovni, ve sledovaném období kázeňsky trestán nebyl. Ubytování obv. vyhovuje, se spoluobviněnými vychází. Návštěvy i korespondenci přijímá pravidelně. Osobní problémy neuvádí.

2013.09.04., VD, ppor. B - pohovor po soudním jednání.

2013.09.05. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, řešena absolvovaná soudní jednání a rozsudek.

2013.09.18. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační, řešena také dnešní návštěva rodiny.

2013.09.26. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační.

2013.10.09. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační, podpůrný.

2013.10.10., vrchní inspektor, ppor. VD V., pohovor Chování a vystupování obv. je na požadované úrovni. Ve sledovaném období nebyl kázeňsky trestán a ani napominán.

2013.10.17. psycholog Mgr. ZProveden ventilační pohovor, po přestěhování na jinou celu.

2013.10.22. soc. prac. Mgr. HProveden pohovor na žádost obv. ohledně možnosti ověření úředně ověřeného podpisu plné moci, vysvětlen postup, doklad totožnosti i peníze na správní poplatek má, s termínem konání bude srozuměn.

2013.10.25. psycholog Mgr. ZProveden ventilační pohovor.

2013.10.30. psycholog Mgr. ZProveden pohovor, ventilační.

2013.10.31. soc. prac. Mgr. HObv. srozuměn s novým termínem ověřování - 1.11.2013.

2013.11.01. soc. prac. Mgr. HDnes matrikářka ÚMO Plzeň 3 ověřila pravost podpisu obv. na předložené plné moci.

2013.11.06. psycholog Mgr. ZProveden pohovor. Podpurný pohovor, před eskortou do Prahy. Řešen možný vývoj událostí a vyhlídky do budoucna.

Komentář – Pokud se na výše uvedené pohovory podíváme blíže, zjistíme, že se jedná o jakousi kazuistiku obviněného během pobytu ve výkonu vazby Věznice Plzeň. Jedná se o člověka, který byl nakonec odsouzen za trestný čin vraždy ve stádiu pokusu (jednalo se finanční záležitosti). Obviněný strávil ve věznici více než rok. Během svého pobytu, jak je patrné, byl pod neustálým profesionálním dohledem a péčí psychologa. Z výpisu samotného to není patrné, ale pohovory vedené psychologem se týkaly jeho vztahu ke svému činu i dynamiky postupného přijímání předpokládaného trestu. Pohovory, které se týkají diagnostiky nebo osobní a snadno zneužitelných údajů jsou neveřejné. Přístup k nim má pouze psycholog. Z pohovorů dále vyplývá, že obviněnému byla, na žádost psychologa, věnována zvýšená pozornost (častější kontroly apod.). Důležité je že postupně získal naději. V tom také pomáhala rodina (manželka a tři dcery) Zdá se, že psychologické práce, a z pohovorů vyplývá, že nejen práce psychologů, dosáhla poměrně značného pokroku. Obviněný byl smířen s délkou trestu i se svým činem. Po odsouzení byl umístěn do jiné věznice, kde do týdne spáchal sebevraždu oběšením.

7.2 Výsledky obsahové analýzy pohovorů

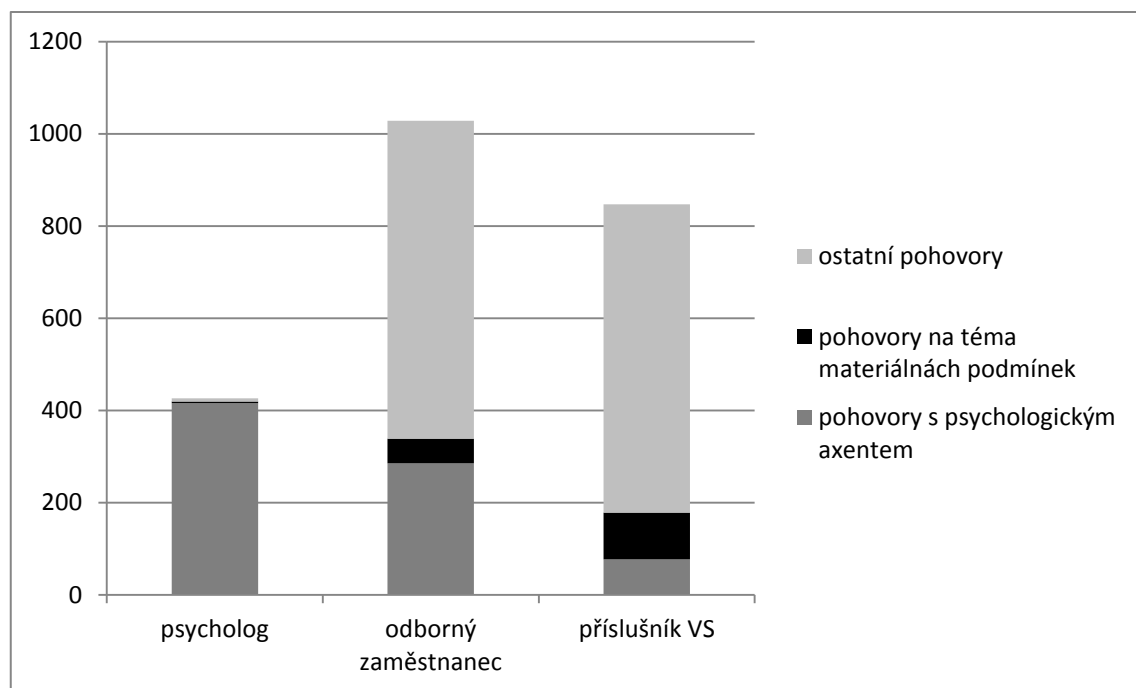
Kvantitativní výsledky lze prezentovat v jednoduché tabulce a grafu prostých četností, protože nám nešlo statistické výpočty, ale pouhé odhalení podstatných komponent pohovorů. Z této četnosti usuzujeme na důležitost té, které oblasti pohovorů. Pohovory na téma materiálních podmínek se týkaly především používání vlastní TV, vybavení kulturní místnosti a stížností na kvalitu stravy.

Tabulka 1: Prosté četnosti pohovorů dle obsahu a zaměření

	psycholog	odborný zaměstnanec	příslušník VS	zaměstnanci celkem
pohovory s psychologickým axentem	416	285	77	778
pohovory na téma materiálních podmínek	3	54	101	158
ostatní pohovory	7	689	669	1365
celkový počet pohovorů	426	1028	847	2301

Zdroj: autor

Graf 1: Rozložení četností pohovorů dle obsahu a zaměření

Zdroj: autor

Výsledky, by mohly naznačovat, že obvinění se nezajímají o materiální podmínky jako je vybavení ložnic apod., proto jim prostředí věznic vyhovuje. Tak to ale ve skutečnosti není. Při uvalení vazby každý očekává, že prostředí věznice nebude příjemné. Pohovory na jejich žádost se týkají většinou záležitostí, které mají možnost nějak ovlivnit. Úroveň materiálního vybavení většinou berou jako odpovídající prostředí věznice.

Z hlediska vězeňské služby by vybavení cel a společných prostor mělo být co nejvíce jednoduché, protože pro správnou činnost VS je třeba plnit další úkoly, které vyplývají ze znění ZVV. Úkolem VS není jen mít obviněné „pod zámek“, ale také - především v souvislosti s koluzními důvody vazby - zabránit možnému ovlivňování svědků nebo obviněných ve společné věci. Máme na mysli předávání nepovolených předmětů a zpráv prostřednictvím mrtvých schránek.

7.3 Stanovení hypotéz

To, že prostředí určené pro výkon vazby v České republice je ve srovnání s vyspělými státy horší je všeobecně uznávaný fakt. Za poslední dva však roky proběhlo mnoho změn s cílem zlepšit podmínky ve vazbě. Došlo ke změně zákona, ve kterém byly uvolněny podmínky pro styk obviněných s rodinou nebo byl uvolněný dříve striktně vymezený způsob ubytování. Jak se tyto změny projeví na prožívání výkonu vazby samotnými obviněnými, budeme moci hodnotit až po nějakém významném období. Na to je ještě příliš krátká doba, po kterou jsou v platnosti. Nicméně jedno je jisté, pokud je snaha o zlepšení podmínek obviněných myšlena vážně, nemůže se zastavit jen u investic do materiálního vybavení. Měla by následovat také investice do personálu.

Z výzkumu vyloučily následující hypotézy, které je možno později ověřovat nějakým dalším výzkumem:

1) Provádění pohovorů s obviněnými psychologickou formou má pozitivní vliv na prožívání výkonu vazby a tím pádem i na podmínky ve vazbě

2) Další vzdělání personálu výkonu vazby - pedagogické nebo psychologické - má pozitivní vliv na zacházení s obviněnými a zlepšuje tak podmínky ve výkonu vazby

8. ZÁVĚR

Cílem práce bylo identifikovat psychologické aspekty služby personálu a prožívání výkonu vazby obviněných. To, že nenadále uvěznění je psychologicky náročné je všeobecně známé. Nebylo však jasné, zda je psychologický dopad zacházení s obviněnými dostatečně jasný i zaměstnancům věznice. Psychologická práce bývá často ve věznicích podceňována a psycholog se tává jakýmsi strojem na stanoviska typu: „suicidální jednání nehrozí“. Stává se takovým generátorem poměrně alibistických závěrů dalších oddělení, které se na psychologická stanoviska odkazují. Zdá se, že i běžní někteří zaměstnanci mají tendenci na taková stanoviska bagatelizovat, nebo na ně alibisticky příliš spoléhat. Stává se pak, že dochází k poměrně závažným omylům. Na druhou stranu však někdy dochází k fatálnímu podcenění psychologické práce, jak ukázala analýza pohovorů – kazuistika - s obviněným B. K..

Poměrně významným se zdá počet „psychologických pohovorů“ v porovnání s celkovým počtem pohovorů ve výkonu vazby. Cílem každého výzkumu by měl být popis reality. Co však lze ve společenských vědách nazvat realitou? Babbie, (2001, s. 18) říká, že *„realita je ošidná záležitost. Asi už jste měli podezření, že některé věci, které „víte“ nemusejí být pravdivé, ale jak vůbec můžete opravdu vědět, co je skutečné?“* Je možné, že s obviněnými hovoříme o čistě praktických věcech a ve skutečnosti jej vychováváme nebo mu dodáváme naději. Během obsahové analýzy pohovorů se nevynořilo mnoho témat nebo způsobů vedení pohovoru, podle kterých by je bylo možné charakterizovat jako čistě výchovné nebo pedagogické. To však není překvapivé, protože interakce takového druhu probíhají na jiné, spíše neformální úrovni nebo ve VTOS, kde jsou součástí programu zacházení.

Podstatné, co z práce vyplynulo, je zjištění, že se zaměstnanci výkonu vazby ve Věznici Plzeň snaží využívat poznatků psychologie. A to nejen odborní zaměstnanci, u kterých se to předpokládá, ale i „řadoví“ příslušníci, jako jsou vrchní dozorcí. Taková snaha je pochopitelná, protože krizová situace, jako je uvěznění je psychologickým fenoménem.

Práce byla zaměřena na prostředí výkonu vazby Věznice Plzeň, kde s v době prováděného výzkumu naházelo průměrně cca 160 obviněných. Z jiných věznic bohužel nejsou data k dispozici – informační systém to neumožňuje. Srovnání podmínek ve

výkonu vazby, z hlediska přístupu a odborného zacházení mezi jednotlivými věznicemi by bylo jistě zajímavé. Má však svoje úskalí. V každé věznici jsou jiné materiální i personální podmínky, je tam různý počet obviněných různého složení, ale především není v každé věznici stejné klima. Někde jsou zaměřeni více na bezpečnost, jinde se více zajímají o zacházení.

Z toho, jak aktéři pohovorů jednotlivé interakce vedou, čeho si všímají nebo jak jsou schopni „přečíst“ emoce obviněných vyplývá, že by se psychologii jako nástroji humanizace výkonu vazby měla věnovat pozornost. Především ve výkonu vazby.

Tak jako stěžejním nástrojem pro splnění účelu výkonu trestu odnětí svobody je pedagogická věda, měla by být pro zacházení s obviněnými stěžejní psychologie. V tom směru by také, podle názoru autora, měla pokračovat humanizace výkonu vazby. Dalším krokem by měla být důsledná specializace na výkon vazby a úplné oddělení prostředí pro obviněné a odsouzené.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- ARMSTRONG, M. Řízení lidských zdrojů – Nejnovější trendy a postupy. Praha : Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1407-3
- BAJCURA, L. Práva vězně. Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1. vyd. – Praha : Grada Publishing, 1999. – 158 s. , ISBN 80-7169-555-6
- BENEŠ, M. Andragogika, 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2
- BOURDIEU, P. Teorie jednání. Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-518-3.
- BRADÁČOVÁ, L.. Interview. In: Otázky Václava Moravce. TV, ČT24, 5. ledna 2014, 13:08.
- ČERMÁK, I., ŠTĚPANÍKOVÁ, I. Kontrola validity dat v kvalitativním psychologickém výzkumu. Československá psychologie, 1, 1998 s. 50-62. ISSN 0009-062X
- ČERNÍKOVÁ, V. a kol. Sociální ochrana. – terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-807380-138-0.
- Evropská vězeňská pravidla. Příloha časopisu České vězeňství č. 1/2006. Praha : VS ČR, 2006. ISSN 1213-9297.
- FISCHER S., ŠKODA J., Sociální patologie. Praha : Grada 2009. 218 str. ISBN 80-2472-781-1
- FROMM, Erich. Anatomie lidské destruktivity. Praha : Aurora, 2007. 514 s. ISBN 978-80-7299-089-4.
- HÁLA, J. Bolest a naděje vězení – penologické eseje. Praha : TRITON, 2007. ISBN 978-807387-013-3.
- HÁLA, J. Úvod do teorie a praxe vězeňství. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. 183 s. ISBN 80-86708-05-5.

- HENDL, J. Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace. 1. vyd. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2
- HENDL, J. Přehled statistických metod zpracování dat. 2. vyd. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7367-123-9
- HEWSTONE, M., STROEBE, W. Sociální psychologie. Praha : Portál 2006. ISBN 80-7367-092-5
- HRABAL, V., MAN, F., PAVELKOVÁ, I. Psychologické otázky motivace ve škole. Praha: SPN, 1984. ISBN 80-042-348-79
- JANKOVSKÝ, J. Etika pro pomáhající profese. 1. vyd. Praha : TRITON, 2003. 223 s. ISBN 80-7254-329-6.
- KOHÁK, E. Člověk, dobro a zlo. Praha : Ježek, 1993. ISBN 80-901625-3-3
- MAŘÁDEK, V. VĚZEŇSTVÍ. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě 2005. ISBN: 80-736-8002-5
- MAŘÁDEK, V. Anomální chování ve vězeňském prostředí. České vězeňství. č. 1/1995 Praha : 1995 str. 12 – 15.
- MERTON, R. K. Studie ze sociologické teorie. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-92-3.
- MILES, H., WOLFGANG, S. Sociální psychologie. Praha : Portál 2006. ISBN 80-7367-092-5
- NEDBÁLKOVÁ, K. Vězení jako čas a prostor mužů. ERA 21 ekologie, realizace, architektura, Brno : ERA group, spol. s r.o., 2003, 1, s. 42-43, s. ISSN 1213-6212.
- NETLÍK K., NETLÍKOVÁ D., HÁJEK S. *Psychologie v právu*. Praha : C.H. Beck, 1997 140 s. ISBN 80-7179-177-6
- SOCHŮREK, J. Kapitoly z penologie. II. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňnými. 1. vydání. Liberec : TU, 2007. 79 s. ISBN 978-80-7372-204-3
- Usnesení vlády č. 331/2012 Sb., o Etickém kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 12. 2013].

Vězeňství v ČR. Sborník příspěvků z veřejného slyšení při senátním dnu ve Valdštejnském paláci 19. 4. 2000. Příloha časopisu České vězeňství č. 2/2000 - 123 s. Praha : VS ČR, 2000. ISSN 1213-9297.

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. Sociální psychologie. Praha: Grada 2008. 204 s. ISBN 80-247-14-28-0

WOOLF, H. K. et al. Woolfova zpráva – shrnutí poznatků o vyšetřování vězeňských nepokojů v Anglii a Walesu r. 1990. In Příloha časopisu České vězeňství č. 2/1996, Praha : VS ČR, 1996, ISSN 1213-9297.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

ARONSON, E. WILSON, T. D., AKERT, R. M. Social psychology. New Jersey : Prentice-Hall, 2004. ISBN 0-13-121787-9

BABBIE, E., The Practice of Social Research. Belmont, CA : Wadsworth, 2001. ISBN 05-347-097-61

VAILLANT, G. E., Adaptation to live. Boston : Little, Brown 1977 ISBN 0-674-00414-0

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR. Zpráva o stavu lidských práv v České republice za rok 2011. [online]. Praha : ČHV, 2011 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2012112002>>

Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Eticky_kodex_uredniku_a_zamestnancu_verejne_spravy.pdf>

Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. [online]. Praha : VS ČR, 2005. [cit. 2013-11-30]. Dostupné na WWW : <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf>.

ŠVANDOVÁ, N. *Změny výkonu vazby a trestu odnětí svobody od 1. 1. 2014* [online]. Praha Český helsinský výbor 2013 [cit. 2014-1-14]. Dostupné z:

<<http://helcom.cz/senat-schvalil-navrh-zakona-o-vykonu-vazby-cesky-helsinsky-vybor-k-nemu-ma-opakovane-pripominky/http://www.prisonexp.org/>>

ZIMBARDO, P.G Stanford Prison Experiment [online]. 2011 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: <<http://www.prisonexp.org/>>

Seznam použitých legislativních předpisů

nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 21/2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 29. 11. 2013].

vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 1. 2014].

zákon č. 141/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 1. 2014]. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 1. 2014].

zákon České národní rady č. 555/1992 Sb., ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 1. 2014].

zákon č. 169/1999 Sb., ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 1. 2014].

vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 1. 2014].

zákon č. 218/2003 Sb., ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších

předpisů, (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) In: ASPI [právní informační systém].
Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 1. 2014].

Seznam tabulek

Tabulka 1: Prosté četnosti pohovorů dle obsahu a zaměření

Seznam grafů

Graf 1: Rozložení četností pohovorů dle obsahu a zaměření

Seznam zkratk

NGŘ	– nařízení generálního ředitele
ŘVT	– řád výkonu trestu
ŘVV	– řád výkonu vazby
VS	– Vězeňská služba České republiky
ZVTOS	– zákon o výkonu trestu odnětí svobody
ZVV	- zákon o výkonu vazby

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Pavel Kopačka

Obor: speciální pedagogika

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Pedagogika a psychologie jako nástroj humanizace výkonu vazby

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 67

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 36

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 3

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.